

R. BERDE MÁRIA

EGY KICSI SZOLGÁLÓ

- ELBESZÉLÉSEK -

A Piatra Craiului-i Református Egyházker. kiadása.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2021
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár Digitális Tartalomfejlesztési és -szolgáltatási Osztálya
ISBN 978-963-417-460-8 (online)
MEK-21112

TARTALOM

Egy kicsi szolgáló.

Szép a páva a farkával.

Csavargók.

Drága portéka.

Családi látogatás

Innep szombatja.

Egy kicsi szolgáló.

Katinak hívták, náluk csak a keresztnévet szokás tudni. A szomszéd faluból hozta be az anyja a tanítókisasszonyékhöz. Azért éppen oda, mert az öreg nagysága nagy kertbolondja s a város végén tart házat, hogy tágas helyben ültethessen. Így a jobb, ha már egyszer ki kell adni a háztól, márpedig Kati nemcsak azért megy szolgálni, mint a gazdaleányok, hogy ügyesedjék a városban, hanem a gúnya kedvéért. Otthon miből telnek reá? Öten topognak a nyomában.

- A tizenöt pengő pedig felében hazajön, mert otthon is kell. A másik felét benthagyjuk a kisasszonynál, amikor jól meggyülekezik, vásárolunk vele nékie.

Így hagyakozott Kati anyja a bérnek sorsa felől.

Mert nagy szó az a gúnya; aki meg nem szerzi a tíz és a húsz között, az várhatja menyecskekorában. Egy kicsi szőttest, vastag gyolcsot, kendervásznat később is teremt ki magának az asszony, de a drága holmit, azt ládában illik a házhoz vinni.

Könnyen is férjhezmegy a gúnyásleány, ha még különben szegényecske is. Mert életre szóló vagyon a tisztos, módos öltözet: pár szép vékony-fehér ujjas ingváll, csipkés fersing, a pántlikával szegett, berakott szövetszoknya, a bársonyderék, amelyiken a varrások mente zsinórozással van kicifrázva. Köténynek kell legalább kettőnek is lenni, egy selyemből sem kár, de földolog mégis a főrevaló keszkenyő, az lehet több is: fekete rojtos ternóból télire, kávészínű selyemből templomba, lakodalomra, néhány karton dologidőre. Egy bőrös lájbi, egy pár csizma hozzá, jó nagy hárász s még jobb, ha posztókendő...

Aki négy-öt év alatt kiteremt ennyit magának, azt elveheti szegény legény is, nemcsak, hogy nem szégyelli meg magát vele, s hogy nem is kell, hogy költse reá a drága pénzmagot, de sőt hitele is lesz a háztájnak, mert a finom, kímélt holmira még kölcsönt is adnak. Ha pedig nagyobb baj kerekedik a ház körül, az igaz feleség el is adogat a kincseiből, vevő akad mindig.

Csakhogy nehezen indult meg a vásárlás a háborús időben.

Drága s rossz portéka húzódott meg a félig s harmadáig üres polcokon, a boltosok nyaka is leszokta a bőlintást a köszönés mellé, nem is marasztották a vevőt, még inkább mogorvásokodtak, s tovaküldték, ha valamit mondani mert a holmijukról.

De hát ki is hitte, hogy idejut a nép a háborúval! Pénz, az még inkább akad, de amikor még egy sing szövet se futja annyiból, amennyiből régen ötszélből való szoknyára telt. A gyolcs pedig olyan hitvány, szítának is jól fogna a ritkaságától, ha egyszer mosóba kerül.

Az első esztendőben úgysem jutott, csak egy kis viselő holmira, tova tavasz felé bélelte ki Kati a ládáját tiszta papirossal, hogy majd odafektesse a fehér változókat. Nem is kell a sietség, a leányzó csak most fordult a tizenhatba, nyúlik is, vállasodik is, derék, nagy fehérnépnek ígérkezik, jobb várni az ollóval. Aztán a kisasszonynak az is járt az eszében, hogy mintákat fog hozatni Csehországból, azt mondta, hogy onnan még mindig lehet kapni olcsóbbat és jobbat. - Mert a kisasszony részt vett a Kati dolgaiban, igaz, hogy Kati is megbecsülte magát.

Teszem, senki sem költötte s már hat órakor mindenkinek ágya elé készítette a még este kitakarított cipőket. Megleste a tutuló kiflisembert és vásárolt tőle kinek-kinek a gusztusa szerint. Terített zörgetés nélkül, ki nem futtatta a tejeket... Soha miatta hátramaradást a ház nem szenvedett! Mert a kisasszony nagyon pontosan szeretett iskolába menni.

Amikor ütötte a fél nyolcat, már le is keféltette magát Kati, s indult, végig a rózsatövek között, a porondos úton, de még hátraszólt neki:

- Ügyelj Kati, hogy minden jól legyen!

Hogyne ügyelt volna! Mosogatással el nem pepecselte a reggelt, piacra, mézárszékbe nem vitt szurkot magával, sem a portörlőrázást nem használta ablakbanülésre. Így maradt meg a délután, amikor kertimunkába állhatott s azt mégis a legjobban szerette! Mert amellet énekelni is szabad volt, s ő búbanattól szépséges falubeli nótákat indított.

Télen tollat fosztott, rongyot toldott szőnyegnek, még a varrottast is megtanulta: úgy telt az idő hétfőtől szombatig, mintha madárszárnyon repülne...

Már éppen a minták után írtak volna Csehországba, amikor megváltozott a világ. Először hideg öszön, - minden ház megtelt beteg emberrel. Az öreg nagysága, a kisasszony s Kati egyszerre feküdtek. Aki eszénél volt, s fel tudta magát szedni az ágyból, az itatta s betakarta a másikat. Mégis, a kisasszonyt vette elé legjobban a nagy forróság. Úgy, hogy amikor a szegény először léphetett ki ismét a kapun, a zászlók már másszínűen virítottak. Kati eddig sem utcázott, most éppen tartott a sok újféle katonától, akik az arcába pillangattak.

De bezzeg jó, hogy felgyógyult a kisasszony és felmehetett abba a drága iskolájába! Mert szép dolog a tudomány, ő is kijárt három esztendő, nem is nyomorog a számolásban, mint némely iskolázatlan, aki a piacon kirakja, ha fizet, a nyolc-tíz krajcárt külön minden tojás mellé, úgy sepri aztán egybe, különben megcsalja magamagát.

De jó lett volna még megtanulni a nagyszorzótáblát s elolvasni azt a sok olvasmányt, ami a negyedikben következik. Csakhogy akkorra már kellett ő erősen a tehén mellé; dagasztani, bevetni, sulykolni is odatette az anyja jókorán.

Hanem a kisasszony úgyis ideígérte neki a negyedik olvasókönyvet. Mert jószíve van erősen a kisasszonynak, csak ne venné úgy a lelkére a mostan való időket! Éjfélíg is búja az újságot, aztán elbeszélget az öreg nagyságával, hogy ki nem alszik a hálószobában a lámpa.

Kati is lát egyet-mást, hall is erre-arra jártában, tudja azt is, hogy nincsen hillérkedni való világ, csakhogy tavasz felé a kisasszony egyszer éppen úgy jön haza, mint a váltott...

- Nem tehettem másképp, édesanyám - fogja el Kati a szót tányérváltás közben. - Persze most már csak arra a kis jövedelemre leszünk utalva, amit nyugdíjban kap.

- Az Isten nem hagy el, - mondja az öreg nagysága.

Szorongás ül a házra, mintha pók eresztene hálót felette. Egy kicsit a koszt is megcsappan, az édes tézstaneműek is elmaradnak, a borról is letesz az öreg nagysága, pedig azt éppen a doktor javallotta neki.

- Az idén nem vásárolunk semmi ruhaneműt, - szalad be egyszer ez is a Kati fülébe.

De csak akkor értette meg a változást igazában, amikor március elsején a kisasszony nem küldte őt a könyvecskével az adóhivatalba. Szóba sem került volna a dolog, ha Kati meg nem kérdi lekefélés közben.

- Hát nem tudod Kati, hogy nincs gazdám, vagyis bajban van a gazdám s nem ér el idáig a keze, nem tud fizetni. Meg is kell, hogy mondjam, fiam, hogy csak addig tarthatunk itt, amíg a kertet elindítod. A többi munkát elvégzem ezentúl én, anyámmal, mert... mert ennek így kell lenni.

Szigorú arcot mutatott a kisasszony, bár szomorúság bujdokolt a hangjában.

Ha éppen megverte volna, akkor sem búsíhatta volna el jobban a Kati szívét. Egyszerre olyan sötét támadott mindenfelé, pedig süttött a korai nap s táncoltak az új bogarak, legyecskék a fényességben.

Kati sohasem ült le a kerti padokra, csak most először életében. A kisasszony elküldi őt a szolgálatból!

- Jaj, te jó Istenem, te!

Haza nem mehet, még egy évő minnek az öt mellé? Hát majd beállítja másfelé az anyja, új gazdához.

Most sírás következik, ha még törí a fejét sokáig s akkor elmarad a munka.

Pedig: »Ügyelj Kati, hogy minden jól legyen.« - Csak most tudja igazán, milyen szépen szól ez a kisasszony szájából!

A nap eltelt, a dolog több volt mint rendesen. Ástak, veteményeztek. De Kati ma nem énekelt. Mind ott szálldosott körülötte a fekete szomorúság. Itt kell hagyni a konyhát, amit úgy tartott, hogy a barátnéi azt mondták vasárnaponként: »Olyan tiszta, mint a templom.« Aztán itt marad a kert, s pedig most jön csak az áldott idő, amikor ki fog nyílni a sok palánta. Itt marad a vén Burkus, akivel már összeszokott, hogy még egymás pillantását is értik, s a két Cilus, akik, amikor ő olyan beteg volt, bújtak beléje, úgy sajnálkoztak rajta. Itt kell hagyni az öreg nagyságát, aki mindent megvarrt neki a gépen, s ha zsémbelt is néha, hát azt csak úgy szokásból tette.

De mégis a kisasszonyért sajog a lelke a legjobban. Vajjon lesz-e még neki ilyen szép kisasszonya, akár a pohárbeli virágszál?

Este jött, Kati máskor csak letette a fejét a vánkosra s máris húzta. Most mindcsak rajzottak benne a gondok, mint a sűrű méhek. A kisasszony azt mondta, bajban van a gazdája. Lám, azért nem hagyja. Dehát ki is lehet a gazda, hogy így húz hozzája?

Vajjon az a nyelespápaszemű, szigorú növésű barna nagysága, akit igazgatónőnek szólítanak, vagy pedig a szóke kövér úr, aki az adóhivatalban a rácsos ketrecben ül s eddig minden elsején kifizette a drága sok szép bankót nekie?

Kati szorongva leste a tavasz múlását, hogy mit hoz az áprilisi príma. Bizony semmi változást, csak egy kis bátorságot Katiba, hogy előállt a nagy kérdéssel:

- Hát a kisasszonynak ki is a gazdája igazság szerint?

- Az állam, Kati fiam.

- S a kisasszony ömellette tart ki a szolgálatban?

- A gyermekekért teszem, Kati. Ne oszoljanak szét vizsga nélkül. Mert látod, akkor egy egész esztendővel maradnak vissza.

- És senki, de senki nem ad egy krajcárt a kisasszonynak érette?

- Attól félek, hogy őszire még az épületből is kitesznek. Állami az is.

- S akkor mi lesz?

- Azt most senki sem tudhatja, fiam.

Megint nem jött álom a Kati szemére. Fáj a lelke a kisasszonyáért. Úgy le is pusztította a betegség. Még a cipője is kotyog a lábán a soványságtól, csak Kati tudja azt. Hát hogy akarja ezentúl magára venni még a kertimunkát is!

Istenem, ha ő segíthetne rajta. A világ nagy s a világ rossz, nincs is mit sokat várni tőle, de egymás közelében egynéhány csendes jóember sokat könnyíthet egymáson. Az anyját is hányszor előmozdította, amikor a nyűgös kisebbeket elcsendesítette, elaltatta!

Erősen főtt a feje a gondban. Kezdt valmit kitalálni, de mit szól majd hozzá az anyja? S belé fognak-é egyezni asszonyai? Már különben a kisasszony jól teszi, ha beléegyezik, mert a példát ő adta a szándékhoz!

A háznál megcsappant a pénz, de munka azért éppen annyi van s a szekér is kidől, ha kiveszik egy kerekít...

Napokon át csak örölte a gondot, amíg egyszer ütött az óra: a kisasszony odaadta neki a takarékkönyvet, hogy tegye be a bankba, ami áprilisra esik a béréből. - Tavalý óta növekedett a Kati fizetése, felment negyven koronára, huszat hordtak abból minden hónapban a kasszába, a többi ment az anyja kezébe.

Kati nézte a szép kék papirosokat, ahogy belé voltak fektetve a könyvecskébe...

- Alásson köszönöm - mondta, s kezet csókolt, de nem mozdult a helyéből.

- Ez az utolsó, Kati fiam. Elsejéig nézzen édesanyád más hely után, hogy ne maradj kereset nélkül. Szóltál már neki, ugyebár?

- Nem.

Szokatlan felelet volt, Kati mindig mindent hamarabb megcsinált, mint ahogy várták tőle.

- Rég figyelmeztettek pedig.

- Azt hittem meggondolkozott a kisasszony.

- Nem tőlem függ ez - sóhajtás gyengítette a kisasszony beszédét - nem, nem maradhat nálunk, hát mit növeled a gondomat még azzal is, hogy nem tudom, mi lesz veled! Legalább tudjalak valami jó helyen!

Kati csak nézett maga elé.

...Délután a kisasszony próbát tett a kerti munkából. Nekiállt a daraszolásnak, gyúrta estig, hogy hólyagok gyűltek a tenyerén s reggel nem mehetett az iskolába, úgy szűrt az oldala.

Kati készítette a mustáros tapaszt s közben nagyon elszánt arccal forgolódott.

- Hát most már láthassa a kisasszony is!

- Ó, én holnap felkelek, Kati. Befejezem a széles utat végig. Meg kell szoknom a testi munkát.

- Az nagy időt kíván. Többet egy tavasznál. Így aztán nem is fog vizsgáztatni az idén, ha leesik a lábáról.

- Pedig a vizsga el nem maradhat!

Kati mond, mond magában. Próbálja, hogy jönne ki ügyesebben a dolog. Kicsit restelli is, amit akar, mert a nagy szeretet s a szép szándék nehezen mutatja meg magát az egyszerű embernél.

- Látom, - lel végre szóra, hogy a kisasszony sem hagyja a gazdáját, amért az bajban van. De tőlem azt kívánja, hogy én hagyjam az enyémet!

A kisasszony felül az ágyban. A szeme kitég. Úgy látszik, nem értik egymást egészen.

- Hiszen én világosan megmondtam neked, hogy nem tudlak fizetni!

Szorongva pillant most fel Kati.

- Annyit se tud adni, amennyit... édes'ámnak kell a kezibe tenni... mer' csak az szükséges... a gúnya várhat... egynéhányom éppeg van, amit viselőbe hordjak.

- De csak nem fogadhatom el, hogy a felebéredért kínlódjál!

S hogy erősen meg ne szégyenüljön a kisasszony, Kati hamar hozzámond egy könnyítőt:

- Nem a kényelmiért... csak a vizsga végett fogadja el... a kisasszony is ingyen kínlódik érte!

Egymásra nézett a kicsi tanítónő s a kicsi szolgáló. Egyik se vesztett több szót, mindakettőnek reszketett a szájaszéle.

...Kati hazament vasárnap. Kisírt szemmel, de jókedvvel tért meg. Úgy látszik, győzedelmet tudott venni az anyján is.

Karácsonyra csakugyan bezárták az iskolát, de a kisasszony húsvétig már ott tanított a kollégiumban, az Egyház szárnya alá vette a szétriasztott gyermeknyáját.

- Mindig mondtam, hogy Isten az utolsó menedék, - mondotta az öreg nagysága.

Szűk volt az új iskola, s az új fizetés is, mert csak úgy kiszorítódott mindakettő. De ha az új gazda szegényesebben is mérhetett, megint csak elkezdett a kisasszony - éppen egy kerek esztendő után - berakni a Kati nevére.

...Idők multával valamelyik Székbe vitték a leányzót feleségnek, nemes székely gazda portájára, ami nagy sor megyebeli szegény jobbágyivadéknak. - A láda kincse félelges volt pedig, hiányzott belőle a selyemholmi s a változókból is a finomabbja. Bizony a téli nagykendőből is csak egy kicsi átkötnivaló hárászkendő lett.

S ha Kati máig is azt hiszi, hogy a kisasszonyért mondott le a gúnyák elejéről, a kisasszony meg abban van, hogy Kati a vizsgáért tette... én néha elgondolom, hogy odafent Istennél, ahol az *Áldozatokról* aranykönyvet vezetnek, a Kati köntősholmi egészen más rubrikába vannak beírva. Mindjárt a katonák vére, s az anyák könnye utáni fejezetben és *előbb* egy lappal, mint a dámák aranyat-vasért divatjából lehúzott aranygyűrűi.

Szép a páva a farkával.

Kőbálványos kapu mögött tanultam ezt a közmondást s ott sem magyarázatból értettem meg.

...Mikor az udvar virradt, a fiatal özvegy, aki sűrűgazdasszonyosságában három ispánt tett ki, megtöltötte kötényét kukoricával és elkiáltotta magát a konyhaküszöbön:

- Pi-pi-pi-pirika-pirika-pi!

Ez volt a munka riadója. A sipítva rohanó baromfihullámon keresztül mindjárt előbátorkodott Bágye Nucuj is és megállott a kicsikert farácsa előtt parancsot várni a tekintetes úrtól. Ha nagyon is telt már az idő, krárogott egyet-egyet magaészrevétetés céljából. De pipára nem gyujtott, padra nem telepedett időűzés végett. Zsellértisztességtudás volt benne, ha udvarbíró számába is ment már.

A tekintetes úr először is a Kecsekőre nézett, ha pipál-e vagy napra kacsingat. Eszerint legelőbb is időt jósoltak Bágye Nucujjal, s csak aztán következett be a napirendnek tisztázása.

Bágye Nucuj a bizalmi férfiú szakértelmével szólt hozzá minden teendőkhöz. És megállapodván, indult dolgára: erdőbe, tagba, szőlőhegybe. Mind a helyekre, ahonnan a sok áldás kanyargott be tavasztól késő őszig a kőbálványos kapun a tágas udvar gabonásai, kamrái, pincéi felé.

Áldásra pedig sokra volt szükség az eleven áldások tekintélyes száma miatt. Az özvegy menyecske fiacskáin kívül ugyanis még vagy húsz haszontalansággal bélelt unoka szokta nyaranta birtokba venni a házat, a gyümölcsöst és a csűröskertet. A kukoricakasok ilyenkor bubaházakká varázslódtak, az üres ólak ostromolt lovagi várkastélyokká. Heteken át döngtek az ólpalánkok a hullott almák tüzelése alatt.

Ilyenkor szokott a baj is meggyűlni Bágye Nucujjal. Háza ott állott a csűröskert szegletében s az ostromlármán kívül egy-egy bomba is nekivágódott rikító kék-fehére meszelt falának... Hanem hát, hogy árulkodott volna Nucuj háznépe? - mikor az unokák sem árulkodtak, pedig láttak nem egy szemszúró dolgot nála...

Például szőlőt, dagadó, rézveres sasza-fürtöket, sötétzöld kecskecsöcsmuskotályokat a hátsóház asztalán, a meglebbentett háziszótt keszkenyő alatt, mikor a szőlőskertek ösvényéről a kapált talajra lépnie sem volt még szabad emberfiának.

Csak az özvegy menyecske szólt el olykor magát. Így, ha lágyszemre-kapáláskor csak kenyeret látott meg a Nucuj szotyrában:

- Egyebet ne is vigyen, öreg, minek az, amikor érik a szőlő!

Vagy ha már nagyon is következetesen csak az ő csirkéjükből vitt a héja, mindig csak az ő malacukból döglött:

- Egy kevés festéket a majorságnak, külön malacoztatót!

A tekintetes úr ilyenkor mélyebben szívott a pipából és megcsóválta a fejét:

- Máli fiam, nem szép, hogy kételkedsz az emberemben. Idestova negyven esztendeje cselédem, még nagyapja is nagyapámat szolgálta s gyarapodtunk tisztességesen.

- És ők is hasonlóképen.

- Tán biza szeretnéd, ha folyna a rongy az emberemről. Szép a páva a farkával!

Igy folytak a dolgok: az udvarház is lépesedett, meg a zsellérház is. Cseperedtek az unokák. Feri, a nagyobbik már nyakkendőért, kézelőért kínozza az anyját. Hogyne, - mikor a »nagyok« közt a várostromnál is izgatóbb lovagi játék járta. A bábajos unokatestvészerelem... Oly drága nyarak érkeztek: virág és gyümölcspompához a titkonváltott első csókok csatlakoztak új gazdagságnak...

Egyszer aztán nagy megrövidülés történt: az özvegy menyecske kisebbik fián kitört a skarlát. Egy szép vakáció kiesett az unokák életéből. Ezen a nyáron nem adódott parancsba a szolgálóknak:

- Hozzátok elé, súroljátok meg lúggal, és tegyétek az ebédlőbe a macskaasztalt!

A nyájas portékát, mely felett annyit veszekedtek az unokák, hogy ki üljön az asztalfőre! - Bizony, a tavaly őszen a szerepvesztett jószág ott felejtődött a csúrtetőt tartó mestergerendák között. Pókok szőttek rá szemfedőt.

Hanem ki tudja, meddig?

Új tavaszra újra érkeztek a levelek: »Édes jó Nagymama és édes jó Nagytata!«

Nó, rendbe kell tenni a macskaasztalt. Futtatják Szánda leányzót a csűrbe. Szemes fehérnép, mégis azzal jön vissza, hogy nincs ott az asztal.

- Ejnye, ne beszélj. Csuda, hogy a szemedet ki nem szúrta!

Igy az özvegy és kiküldi a fiúkat, azután maga is kimegy - már dérrrel-durral. Mert hiszen nem olyan kicsit érő lim-lom az a portéka. Kerek, kihúzó régi jószág, - ha kell, huszan elférnek melléje.

Vagyis hát fértek, mert nincs. Nincs és nincs, sem a kamarában, sem a gabonásban, sem a padláson. Nó, ekkor már kezdődik a »pótká«, amikből öblös patália dagad. Csörölés-pörölés a leányokkal, de hát ki felel a két esztendeje raktárba tollált holmiról?

A legnagyobb kő még be sem esett a tóba, a nagytata mit sem gyanít. Jó lesz hallgatni, hátha valahonnan »kihányja a ház«? De a ház azt jól elemésztette, ki nem adta még arra a nagymama által kitűzött húsz krajcár jutalomra sem.

Az öreg tekintetes úr indulatos haragjának is le kellett járni, mint egy csúf őszi esőnek. - Azután telt az idő, tetőre hágott a nyár és az öröm.

Egy délután javában folyik az ostrom. Döngnek az ólak a csűröskertben, a harci rikkantásoktól össze-összerezzenek a virágoskertben horgoló »nagyleányok«, a gombolyagot felkapkodó sihederek.

Egy bombának használt bőrlabda célt tévesztett és berepült Bágye Nucujék elsőházának ablakán. - Usgyé, lesurrant érte Feri unoka. Amikor előjön, töpreng, mint Judás az árulás előtt. Jaj, de a húsz krajcár! Éppen egy vásári nyakkendő ára, s a nyakkendővel talán már megtűrnék maguk között a nagyleányok! - Hát csak rohan befelé.

- Képzelve, nagymama, megvan az asztal!

- Ugyan hol lenne meg, amikor még a pincét is tűvé tettük érte!

- Nucujéknél láttam, az elsőházban.

Az özvegy felköti a lelki kardot. Azzal robog a kicsikert padján pipázgató apjaura elé:

- Na édesapám, most már kiderül a Nucujék turpissága! Ferike felfedezte náluk a macskaasztalt.

Az öreg tekintetes úr úgy nézett, mintha nem is értené, amit hall. Csak legyintett azután.

- Gyermekbeszéd.
- A gyermeknek is van szeme. S a szemivel látta.
- Hol?
- A belső házban.
- Ugyan, hogy került volna oda?
- Hát úgy, hogy elemelték.
- Nem az asztal. A gyermek!
- Hát már én csak azt tudom, hogy esküszik reá.

A tekintetes úr erősen elbúsulta magát. Leánya tovább csörtette a kardot:

- Na, mostmár végre megüti a bokáját a vén hegyitolvaj!
- Máli fiam, nem csak egy tarka kutya van a világon! Benne maradsz a szégyenben, ha az asztal nem a miénk!
- Csakhogy megkapta rajta a saját nevének kezdőbetűit, amit az alsó lapjába égetett!

Végleg beborult erre az öreg tekintetes úr képe. Ráadásul az öreg tekintetes asszony is előkerült és ha szelíden is, de a leánya pártjára állott. Hogy ez bizony orcátlanság! Nucujék se szó, se beszéd, igaztalan úton maguk felé kaparják a szenet örökkéig.

A tekintetes úr homloka izzadni kezdett. Igen tanácstalanul pillangott házának asszonyaira, hogy mit is akarnak ezek voltaképen?

- Hát én megyek is, édesanyám, első mérgemben akarok csúfságot tenni velök! - Ferike, szólítsd Szándát, Mariskát!

No, csak ez a két név kellett az öreg tekintetes úrnak, hogy olyan szerencsétlennek érezze magát, mintha őt magát kapták volna valami turpisságon. Felkelt és megfogta leánya köntösét, visszahúzta szépen maga elejébe.

Felemelte az ujját, kereste a szót. Úgy beszélt azután, igen csendesen, ahogyan nehéztermészetű embernél a legnagyobb indulaton túl következik:

- Máli fiam, ha igaz volna is a dolog, azzal az ostoba asztallal, - én meg nem szenvedem, hogy ti az én emberemet úgy megszégyenítsétek! Még hozzá efféle fiatal fittyfiritty fehérnépekkel, akik a falut telekürtölik. Az ilyen régi, belső embernek meg kell hagyni a tisztességét. - Ez a tisztesség a házé is, fiam, tanuld meg...

Elakadt a tekintetes úr. Egy esztendőben nem szokott ő ennyi elmélkedő ígét, amennyit most egyszuszra kieresztett a száján, összehozni.

Az öreg tekintetes asszony is juházott már.

- Hát igaz, igaz, én is tudom...

A harcias menyecske mit tehetett?

Tehetetlen méreglenyeléssel tokba süllyesztette a kardot:

- Tudom, tudom már én is. Ez az a bizonyos farka a pávának!

Csavargók.

Az iskola jó messze van Hubáéktól. Át a népes utcákon, a villamos felszállóig, aztán maga az utazás és újból egy kis gyaloglás. Tütülő, burrogó autók, csillingelő biciklik az átjáróknál!

Éppen azért Huba édesanyja azt szerette volna, ha kisfiát a szobaleány mindennap elviszi és haza is hozza az iskolából. Ment is ez az első eleminek esztendejében. A másodikban már tiltakozni kezdett a fiúban az önérzet. Megkérte Böskét, hogy csak úgy két lépésről kíséresse őt s a viláért sem adta kezébe a könyvvél s tízórassal rakott táskát, de sőt a szolongatást sem tűrte, ha valaki ismerős bukkant fel a láthatáron. Ne tudja a világ, hogy egy hősi névre hallgató ifjút a szobaleány kíséri az iskolába!

A harmadik szeptemberben Huba kereken visszautasította a gyámkodást. Autók ide, villamosok, biciklik amoda, amikor ő a nyáron, vakációban még a bivalycsordától sem ijedt meg a nagytatánál! Édesapja morgott egy kicsit, de befelé talán igazat is adott neki, - ekkora korában ő titkon szőrén ülte a lovat - s mégis doktor lett belőle.

Persze, azért szigorú leckefeladás előzte meg az első magányos útrabocsátást. Édesapa kezébe vette a zsebóráját s arról magyarázott Hubának:

- Két percet kapsz az iskolától a villamosig. Tízet a villamosra. Ötöt onnan hazáig. Ez összesen tizenhét perc. Számítsunk ötöt arra, hogy a felszállónál esetleg várnod kell. Ha tehát tizenkét óra huszonkét perckor még nem leszel itthon, akkor Böske *kézenfogva* visz fel az iskolába.

Mondanunk sem kell, hogy Huba aznap még a kitűzött idő előtt otthon volt és ez jó sokáig így ment továbbra is, úgy, hogy már édesanyja ahhoz igazodott az óra helyett és akkor főzette be a levesbevalót, amikor Huba megnyomta az előszoba csengettyűjét.

Amíg aztán egyszer... mit mondjak, a fiú nem késett többet tíz percnél és még ez sem tűnt volna fel, ha a késői befőzés miatt az ebéd el nem tolódik egy kissé, márpedig az édesapa szigorú házi-rendet kívánt!

Nosza faggatóra fogták Hubát, aki csak annyit tudott mondani, hogy rajzóra után lassabban szedik össze a holmijukat, talán a zsoldár is hosszabb volt, amit ma énekeltek.

Másnap, harmadnap pontosan hazajött, de aztán ismét csak elnyúlt a rajzóra, meg az ének. A szülőknél most már szeget ütött fejükbe a dolog. Anyuka titkon levelet küldött a tanítónéninek, hogy tegye pontosan útra a kisdíkjait.

A tanítónéni visszaírt, hogy a gyermekek - fiúk, leányok - mindig rendes időben hagyják el az iskolát.

Akkorhát Huba úrfi füllent, megállj csak!

Az apa elővette kisfiát. Valami hiba van a kréta körül, ki vele, hol csavarogja el azt a tíz, tizenöt percet? - Huba ötölt, hatolt, aztán fogadkozott, hogy ezentúl igyekezni fog pontosabban hazaérkezni. És csakugyan, soha sem késett egy-két percnél többet, de milyen lihegve, kihevülve érkezett meg néha! Általában ögyelegni szerető gyermek, hát miért robog most úgy az ablak alatt, a kapu közben, - mintha be akarna hozni egy kis ellopott időcskét.

Itt valami titok lappang, jó lesz utánanézni, nehogy a fiú csavargó barátok közé keveredjék. Egy délben az apa elsétált az iskolához és az odasarkalló mellékutcából végignézte a hazaszéledést.

Kettősrendbe állítva, sorjában léptek ki a gyermekek a nagykapun. Úgy mentek, szépen az utcavégig, ott aztán jobbra, balra, elváltak egymástól. Azonban Huba, búcsút véve fiútársától, egy kisleányhoz lépett, aki hatalmas, régimódi kétfülű piactáskában cipelte a könyveit, - szinte nagyobb volt a táska, mint a kisleány.

Nos, Huba elkéri a táskát, balkezébe fogja, a jobbját meg a kisleánynak nyújtja s azzal előre! Nem, amerre laknak, hanem kifelé a paloták, de még a módos házak közül is, el egészen egy téglával hepehupásan kövezett külvárosi utcáig, ahol a házak méternyi mélységben húzódnak meg, s a gyalogjáró magasan visz el mellettük. Árvíz előtti, szegényes, régi hajlékok!

Az apa távolból követte a két kis csavargót és így nem hallhatta, hogy miről társalognak. De jól mulathattak, az bizonyos, mert Huba szüntelenül magyarázott és az arca olyan piros volt, mint a ropogósra sült pánkó, aztán a lábát is katonásan rakta, pedig két »borjú« is nyomta: egyik táska - a magáé, - a vállán, egyik a kezében!

A kisleány inkább csak hallgatott, de néha szépen elmosolyodott s egy pillantást vetett Hubára. Különben vézna, halovány gyermek volt, egyszerű, sokat mosott piros kartonruhában.

Az apa, aki titkos labdarugó játszmát gyanított a déli késedelmek okául, nem győzött ámulni a felfedezésen, hogy Huba lovagias szolgálatot teljesít!

Jó tízpercnyi utat tettek meg már az elaprósodó házak között, amikor a gyermekek végre is elbúcsúztak egymástól. Az apának be kellett ugrani egy kapu alá, különben szembetalálkozik a rohanást visszaforduló Hubával. De hogy nyargalt a fiú, hogy tűnt el a legközelebbi villamosmegálló felé!

Az apa csak annyit látott még, hogy a kisleány egy boltforma házikó ajtaján nyitott be. De nem is volt kedve, ideje a nézdelésre. Sietett a belvárosba, elfogott egy bérautót, hogy megelőzze Hubát.

...A kis gavallér kifulladásra, kigyúlva érkezett haza. Az apa próbálta kivenni belőle a valómást, sarokba is szorította ördögös keresztkérdéseivel, - de Huba konokul hallgatott és utóljára is megeredtek ujjbegynyi könnyei. Sírt - egészen férfiatlanul, de teljes szívéből, - és ezzel elodázta a feleleteket.

- Nem lehet elkerülni a kellemetlenséget. Rajta kell csípnem a kis csavargót s különben is be akarok menni a kisleány szüleihez. Tiltsák meg ők is ezt a hazakísérgetőzést gyermeküknek! Keressenek neki valami külvárosi pajtást, aki nem mulasztja el miatta az ebédidőt. Rendes háznál senki még egy fél percet sem késhezik el az asztaltól.

Igy az apa és még másnap újból utánament a két gyermeknek. Most aztán még nagyobb meglepetés érte. Huba nemcsak hogy hazakísérte a kisleányt, de le is ment vele a lépcsőkön, amelyek a mélyben épült házikóhoz vezettek és aztán mindketten eltűntek az ajtó mögött.

Az apa követte őket minden titkolózás nélkül. De mielőtt az ajtóig ért volna, szemügyre vette először a házat. Bizony, az ablakig szívódott fel benne a nedvesség, de különben minden rendben volt rajta, a fal frissen festve, az ablakokban, a tisztára mosott gyolcsfüggönyök előtt nyíló cserepes virágok.

Képeslapok, levélpapirosok és cigarettásdobozok kínálóztak a keskeny kirakatban, s az ajtó fölött ez állott a címtáblán:

»Tóth Balázs dohányárúsítása.«

Nagyot kiáltott a csengő, ahogy belépett az ajtón. Szűk volt a helyiség, a pulton s az állványokon kívül éppen csak egy szék fért még el benne, a fáradtabb, vagy előkelőbb vevők részére.

A pult mögött biccentve állott fel a trafikos.

- Mi tetszik kérem?

- Bocsánatot kérek, de én nem mint vevő jövök. A fiamat láttam ide bejönni egy kisleánnyal...

- Igenis kérem, csakugyan bejött ide Margitkánk egyik pajtása, hogy megnézzze az örvös galambjainkat.

Hátrafelé intett az ablakra, amelyen át az udvarra lehetett kilátni. Ott állott a két gyermek az őszi verőfényben és felfelé lesett a szépen kifaragott, festett galambdúcra.

- Tetszik tudni, Huba úrfi és az én kis Margitkám nagy barátságot kötöttek, mióta egymás mellé ültette őket a tanítónő az iskolában.

- Osztálytársak talán? - kérdezte Huba édesapja kissé elcsudálkozva, mert a leánykát fejlettségéből ítélve, legalább két évvel fiatalabbnak vélte.

- Igenis, kéremalásson, de azonban tessék helyet foglalni, hogy megköszönhessem a doktor úrnak, - mert Mósa doktor úrhoz van szerencsém ugyebár, - hogy kedves fia annyiszor hazakalauzolja Margitkámát és segít neki cipelni a könyveket. Tetszik tudni, gyenge kis élhetetlen palánta ez az én madárkám, mindig akkora aggodalommal várjuk haza, nehogy elüsse valami jármű a Belvárosban. S azonkívül is, mindig sápadtan jön haza az iskolából... cselédre pedig nem telik ebből a kis üzletből, ezt is csak a rokkantságomért kaptam, egyéb munkára alkalmatlanná váltam...

- Hogyan, Tóth úr hadirokkant?

A trafikos lenézett a jobblábára.

- Fából vagyok uram, térdemtől lefelé. Lodz városa körül mentem én tönkre!

- Lodzban szolgált?

- Hatos honvéd voltam, Szabadkáról...

- Nahát, ez érdekes találkozás, mert én is ott voltam Lodzban sokáig. Csapatkórházat vezettem.

- Hej, akkor azt is tudja a doktor úr, mekkora sár és hideg volt arrafelé! Annak lettem én a nyomorékja!

Mélyet sóhajtott a rokkant trafikos. Mósa doktor is komolyat bólintott a sóhajtáshoz.

- Azzal a nagy sárral, majd hogy meg nem jártam én is. Egy éjszaka, ahogy visszavonultunk... mentem a betegek után, utolsó voltam a transzportban, három napja le nem hunytam már akkor a szememet... hát csak lefordulok a lóról holtfáradtan, bele a térdigérő sárba, úgy állott az a műút közepén, mint valami vályuban, le nem folyhatott se jobbra, se balra! Tiszta csuda, hogy bele nem fulladtam, s ha a lovam nem áll mellém s nem hívja fel magára az utánunk özönlők figyelmét, nyomom se marad, úgy beletaposnak a sárba!

- Bizony nagy szerencse volt azzal a lóval, s áldja is a doktor úr a jó Istenét, hogy épen haza került. Nekem sem volt más bajom, mint hogy a drága jó itthonkapott bakkancsom elnyűttem a lengyel sárban, kaptam helyette hitvány papirostalpú jószágot s azzal mentem neki a télnek, nem csuda, hogy a poszton lefagyott benne a lábam... Micsoda szelek fűttak arra, hát már én csak láttam szelet életemben, de amikor ott rákezdte...

...A két gyermek ámulva állott meg az ablakban. Nini, az édesapáik belemelegedtek a beszélgetésbe!

- Akkor még megnézhetjük a kertet is, hátha kinyílt az ürömrózsa, mert tegnap hasadt az egyik bimbó.

Nem. Hubának ehhez már elment a kedve.

- Most mindjárt, mindjárt... - azt akarja mondani: »ki fogok kapni«, de ez férfiatlanul hangzanék. Szeretné azt is megkérdezni, hogy nem lehet-e valami más kijáraton át egérutat venni hazafelé, de sajnos, a kis trafik a kapu alá épült és csak rajta keresztül juthat ki az utcára.

Darabig az ablaknál maradnak, kémlelődve, hátha végre is hazamegy az apja. Legalább a Margitka előtt való ráncbaszedés megtakarítódnék ezzel - gondolta Huba. De az óramutató vészesen haladt előre, fél egy is elmúlt, s apuka odabent csak most vett elő egy darab tiszta papírt, reá rajzol egy kis térképfélét, és azután hevesen mutogat rajta, közben pedig mindenféle idegen városneveket emleget...

Mit is gondolhat otthon szegény anyuka? Kivált ha a laskát már befőzte a levesbe!

- Jézusom - üt most Huba a fejére - hiszen ma csütörtök van, rizsleves napja, a rizs a leg-hamarabb szétfő, nem lehet egy percet sem késni többet, lesz ami lesz, eszébe kell juttatni apukának, hogy rendes háznál egy félpercet sem szabad késni az ebédnél...

Elszánja magát és belép a boltba. De senki sem is figyel reája. Csak amikor mindaketten köhögést mímelnek, akkor fordul meg a doktor úr és csak akkor vet ügyet Hubára, meg a kis leányra.

- Hopp - ugrik fel hirtelen, - én ugyan szépen belemelegedtem a hadiélményekbe!... No gyere ide, Huba fiam!

- Édesapám, - szepeg az - tudom, hogy rosszat követtem el.

Roszzat? Mósa doktor reánéz a szőke Margitkára, akinek olyan vézna keze van és olyan sápadt az arccskája.

Ez a leányka az ő bajtársának gyermeke. Gyenge, védelemre szoruló kis csirke. Az ő fia pedig erős, mint a kő, piros és kerek, mint a helyesen sült cipó. Istenem és ők ketten, ha más-más rangban is, de egy - halálnak árnyékában jártak s ő, aki épségben szabadult meg, sajnálná azt a kis szolgálatot rokkant bajtársának leányától, amelyet a kisfiúnak saját jószíve sugallt?

Zavarba jött a doktor úr, a torkát is szorította valami.

- Csak annyiban hibáztál édes fiam, - mondta, közben megsimogatta Huba kerek fejét - hogy titkolóztál a szüleidtől. Ha tudtuk volna, hogy miben jársz, nem haragudtunk volna sem én, sem édesanyád. S ha már olyan szívesen vagytok együtt, hívd el vagy egyszer hozzánk kis barátnődet, akkor aztán egész délután együtt lehettek és kedvetekre kimulathatjátok magatokat!

Mósa doktor megrázta Tóth trafikosnak a kezét, és nyájasan intett Margitkának, úgy hagyták oda a boltot.

Az utcára érve Huba azt várta, hogy mégis csak kap egy kis pirongatást, de édesapja inkább az óráját nézegette: ugyancsak elfutott az idő! Dehát csuda-e, amikor olyan emberre akadt, aki vele közös helyeken élte át a háborút, aki még az utak kanyarodóit is úgy ismeri, mint jómaga, amerre csak sodorta őket a nagyidők szele?...

Node mit mondjak a rizslevesről? Bizony, még a kanál is megállott benne, úgy megvastagodott az, mire a két csavargó: apa és fia hazaérkeztek. De az édesanya hiába próbált haragost mutatni, mert mosolygott is, meg könnyezett is, amikor megtudta a valóságot. Ugyan bizony mit gondoltok, melyik csavargón mosolygott és melyiken könnyezett?

Drága portéka.

A varrónő érkezete előtt való délutánon azt mondja anyuka az első tücsökcsirrentésnél:

- No, rendben van a dolog. Csak a kocsist kell felköltetni pontosan, nehogy későn menjen a kisasszony elé, ami szégyen volna. Nagyon elkényeztetett nő, hiszen a legjobb helyeken dolgozik a városban is. Mi pedig vacsorálunk és lefekszünk, hogy fel tudjunk kelni idejében és rendben kapja a házat.

Apuka megkérdezi, hogy hányra állítsa be az ébresztőt, azután bemegy a hálószobába és felhúzza az órát az anyuka megszabta percre.

Magdi nyafogni próbál, hogy ő egész éjjel irtózni fog, mert fél az ébresztő brekegésétől. Mindig azt álmodja ilyenkor, hogy a kecskebéka szólítja magához feleségül.

- Ez is a varratáshoz tartozik, angyalkám - vigasztalja anyuka és megcsókolja őt. S ahogy a csóktól felemelkedik, hát felkiált:

- Jaj, ebbe a percben pattant meg egy szem a harisnyámon!

Szép harisnya van ma anyukán, galamszürke vékony selyem, mert a délelőtt is a városba kocszított, visszacserelni az angol kosztüm kelméjét, amelyikről csak itthon látta, hogy nagyon is öreges a vas-szürke színével.

Most hamar a dívánra hág a féllábával, kinyújtja egyenesre, nehogy a térdén megfeszüljön a harisnya. A beteg szem tájékát pedig letapasztja a mutatóujjával. Aztán szól Idukáknak, aki az ablaknál horgol egy kis csipkés szekrénycsíkon.

- Eridj hamar, hozz tűt, de befűzve. Ott a szürke varróselyem a kézimunka kosaramban.

Iduka befordul a hálószobába, jó sokáig marad, de csak a selymet hozza.

- A tűt hol kapom meg?

- A tűt? Hát a kosárban nincsen tű?

- Nincs, mama.

- Akkor lesz a tűspárnában, a szekrényem felső rekeszében.

Iduka ismét bemegy, ismét sokáig marad és aztán kicsit sápadtan tér vissza.

- Ott sincs, mama.

- Lehetnél szemesebb is - szól anyuka türelmetlenül. - A világon mindenért nem futhatok magam. Eridj Erzsi, - küldi most be a vacsoraasztalt terítgető cselédet.

Erzsi még tovább marad, mint az imént Iduka, de több esze van: hozza a fodrokkal díszített párnácskát. Hemzseg benne a géptű, a biztostű, a gombostű, de varrótű, az nincs egy sem közöttük.

- Hát keressetek valahol, az Isten szerelmére! Ki látottilyent, hogy egy ekkora háznál ne legyen egyetlen varrótű!

Közben ujjbegyét el nem kapná a lefutni készülő harisnyaszemről.

- Látjátok, hogy nem mozdulhatok, nézzétek csak meg a blúzaim elejét, aztán a tükrösasztal takarójában is szokott lenni. A cérnakarikákba is beszúrja néha az ember!

Iduka és Erzsi most újra eltűnnek.

Kapkodó kutatás-matatus indul meg odabent. Közben gyors, ingerült izengetések - vészjelek - a két szoba között:

- Nincs?... Van, de... Nincs egy se?... Foka nincs! Akkor a függönyben! Vagy tán a kesztyű-tartóban! Kiverhették, ahogy benne turkáltak! A kasztonen a rózsás findzában!

Anyuka most már egyre hangosabban beszél, ami nem is csoda, olyan keserves állásban.

- Hát hagyjátok, ha nincs sehol, fuss át Erzsi a szomszédba az öreg Tálos nénihez, talán csak elfelejtette, hogy a Magdi macskája ette meg a kotló alól a kicsi csirkéit. Kérj egy tüt, csak egy percre... percre ördögöt, hát a varrónő! Kérd az egész holnapi napra!... Fuss na, te ónmadár!

Pár percnyi idegesítő csend a házban.

Iduka besurrant a gyermekszobába, ahol most kétségbeesetten kotorász a saját ruhái, skatulyái között. Magdi az ebédlő ablaknál felhágott a lábtevéő székre. Félszeggel Iduka felé pislantgat, féllal pedig a tornácon tekint végig, a kiskapu nyílását lesve. Ó, csak érkeznek meg már Erzsi a tüvel, máskülönbén egészen bizonyos, hogy Idukának gyűl meg a baja.

Tudja Isten, de ez már egyszer így van. Ha egy tányér eltörik a terítésnél, ha a szappan elázik a mosdón, ha a Cirlimirli belékóstol a kikészített kávékba, ez mindig Idukára megy végül is vissza, valamiképen csak ő bűnhődik meg érte.

Erzsi savanyú arccal, lassan kullog be a kapun.

- Nem ad a vén zsgori! Pedig van, ne féljen a nagyságos asszony, de az afféle, aki a szemetet se adja másnak; azt hazudta, hogy egy vastag kabátot foltozott a délután s beletörte az utolsó tűjét.

- Hát akkor nincs más mód, fuss el a boltba s hozz egyet. Azaz, hogy nem bánom, hozz kettőt, üsse kő... Bár spórolni akarok, annyiba kerültek a kelmék! A kosztüm-anyagra is rá kellett fizetnem ötven lejt méterenként, amért becserélték. - Kilencest, hosszút, aranyfokút hozz, legalább meg fog felelni a varrónőnek is. Irják csak fel, mert most nem tudok pénzt keresni elő.

Erzsi a tornácról gyanúsan kacsint egyet a vacsoracsillag felé, ellenkezni nem mer, hát fut, mint a bolond. Annál jobban lapul, amikor visszatér. Már messziről látta, hogy a zsidó bezárt, péntek estéje van... ilyenkor az Istennek se ad.

- Átfutok a vén Sárihoz... - háritja el a kitörni készülő vihart.

A vén Sári még a boldogult nagymama idejében dadáskodott a háznál. Most egy kis zsellér-portán lakik a kert végén túl, amit a nagytata biztosított neki haláláig.

Erzsi varrásnál találja az öreget. Madzaggal van felkötve a Sári néni ókuláréja, s a madzag végére követ erősített. Azt dugja a kontyába, úgy áll meg jól a szemüveg.

Sári néni át is adja a maga tűjét, ó hogyne! a drága fiatal nagysága számára. Akár holnap-utánig, akár örökre!

Hanem csak ez kellett Erzsinek, hogy a házba merte hozni és meg merte mutatni azt a szerszámot, amit Sári néni túnek használ. Kisebb jószágba nem látván befűzni, ő szegény egy hosszú bunkófokú zsákvarrótüt dédelget a szemefénye gyanánt... Elég volna, hogy három-négy szál repedjen szét tőle a pókháló harisnyában. Hát a varrónő! A fínom úri varrónő, mit szólna ehhez a vasvillafoghoz!

A csendőrök szakácsnéjához jobb el se futni, Erzsinek még a köszönését sem fogadja, mert nem tudtak neki tejfelt adni kölcsön, amikor a főhadnagy urat várta a vizitációra és paprikás-csirkét akart neki készíteni vacsorára.

Hanem volna egy más lehetőség: Laura tánti, az apuka öreg nénije őrizget egy tút, egy selyembe vont skatulya fenekén, piros szívalakú párnáskába szúrva. A vőlegénye gombját varrta volt fel vele, amikor az a bosnyák háborúba indult...

Laura néni sírva fakad, ahogy ez a tű csak szóba kerül, varrni pedig véle majd csak az ő szemfedőjét lesz szabad.

Ez a gondolat, hogy volna segítség és még sincsen, végleg felbőszíti anyukát.

- Túrjátok fel a házat - kiáltja elszabaduló méreggel - kutassatok át mindent!... Megállj csak kisasszony, - förmedt rá Idukára - a tegnapelőtt is rajtakaptalak a babázáson, ahelyett, hogy a zsebkendőimre horgolnál. Csakis te lopírgálsz el a tüköt a haszontalanságaidhoz. És persze, el is vesztetted, mielőtt a kezébe kaptad! Hiszen már ahogy beszúrod a tút a ruhád elejébe, az is mutatja, hogy milyen rendetlen vagy. Sohasem tekered a cérnát jól reá! Tanuld meg, hogy az én familiámban úgy szokás, tízszer, tizenöt-ször is megcsavarjuk a cérnát, én rendes családból kerültem az apád házához, de semmi hálát tőled nem tapasztalok! Egyenesen dacolni mersz, nemhogy tanulni akarnál! Magdi miatt is folyton reszketek, utoljára le fog nyelni az a gyermek egy tút vagy gyűszűt, úgy hagyod szerteszéjjel a veszedelmes dolgokat. Már nem is tarthatok tút sehohol!

Míg anyuka így szidja szegényt, Iduka Erzsivel egyetemben fordítja fel az egész házat a túért. És amellet fojtottan szipog is és törülgeti az orrát.

Közben apuka visszajön a kertből, ahol az érni kezdő szőlőből szedtek egy kis újság-csemegét a varrónő tiszteletére.

- Mi történik itt? - kérdezi a küszöbre érve és meglepetten pillant körül. - Csak nem a túért teszitek tűvé a házat?

És rámosolyog Idukára, aki a földön hasalva a szekrény alá világít egy kis kurta gyertyával.

Csak ez kell anyukának. Elkezd sikoltozni apuka felé:

- Úgy, maga ilyenkor vicceket gyárt és összekacag a lányával, aki ellenem cimborál! Mert ezt most már tisztán látom: szándékosan dugta el a tút a kis cőfra! Csak azért, hogy felbosszantson és megszegényítsen a varrónő előtt, hogy süljön le az arcom bőre és beszélje el a házam táját! Ó Istenem, milyen szerencsétlen is vagyok!

Mostmár anyuka is zokog, apuka pedig kénytelen elibeállni és a legszebb hangon csitítani!

- De édes Klárikám, hogy is beszél ilyeneket! Várjon fiam, lehúszom a cipőjét és a harisnyáját. Mindjárt is ezen kellett volna kezdenem. Na, ne féljen, szívem, olyan óvatosan fejtem le, hogy a szem nem fut tovább, aztán majd maga áll neki a keresésnek!

Letuszkolja anyukát a dívánra, melléje ül és a lábát az ölébe véve, vetkezteti. De anyuka csak zokog és perel, mint ahogy az ébresztőóra szokta lejárni a felhúzást rendületlenül, akkor is, amikor rég felébredt és bedugta már a fülét mindenki.

- Majd bedőlök... a leánya... fifikáinak... hogy a markába kacagjon... amikor én az eldugott tút keresem!

- Ugyan, ugyan. Nézze, lelke, mindig mondom, vegyen egy csomó tút egyszerre, akkor nincs baj, ha egy el is vész...!

- Mit? Csomó tút? Maga azt hiszi, hogy azt lehet győzni? Hát nem tudja, hogy ha a háznál több van egyetlenegy tűnél, akkor senki sem ügyel, leteszi ide-oda a magáét és minden öt percben elveszti és nem keresi, hanem újat vesz elő, amíg csak egy marad, arra aztán vigyázni kezd mindenki, de amíg egyetlen egy darabnál több van, folyik a prédaság és a gondatlanság!

...Magdi már nem hallja ezt. Nagyon megijedt attól, amit anyuka Idukáról mondott, hogy szándékosan dugta volna el a tút! Kisompolygott az ebédlőből be a gyermekszobába, ahol a bubaháznak külön szeglet van berendezve. Az apró székek, ágyak, dívánok és szekrények között ott terpeszkedik a cseréppersely, amit Erzsí adott neki vásárfiába.

Most veszi a potrohos, zörgőhasú jószágot, belesüllyeszti játszókötényének tágas zsebébe és aztán, mint óvatos cicuska a kis első lábát, becsúsztatja kezecskéjét az ajtó hasítékába. Mert szerencsére nincsen kilincsébe téve az ajtó és így zajtalanul lehet feltárni, kisurranni rajta.

Künt a virágokkal végigrakott, oszlopos tornácra nekiereszkedett már az este sötétje, de a csillagok biztatón pislognak! Eredj csak! Mi elkísérünk.

A kicsikapu is nyitva maradt az Erzsí sok lőtásfutása után, hát mint a madár, szállhat ki Magdi rajta. Jó szorosan lapul odakint a házfalak mellé, mert az ereszek alatt utat tapodott a sok láb az esőutáni puha sárban. Megy szépen előre és közben úgy buknak fel egymás után a gondolatai, mint a csillagok odafent az égen.

Azon töpreng, hogy milyen furcsák is a nagyok a tú dolgában. Egyébről mindenről mindig akkora hűhóval gondoskodnak. A nagymosáshoz előző este beáztatnak. Ha sütés következik, a cököt azelőttvaló nap pont fél tizenegy órakor forrázni, keverni, gyúrni kezdik. A meszelés is úgy indul, hogy napokon át hordanak kifelé, aztán előre megójtják a meszet, hogy ki is hűljön. Még a tyúkokat is egy nappal hamarabb megvizsgálják és különrekesztik, ha tojósak.

Na, hiszen a varratásból is elég nagy dolgot csinálnak, az bizonyos. A varróleány érkezése előtt anyuka gyakran a városba kocsikázott, néha titkos befogatásokkal is, amikor apuka a tagban valami égető munkát ügyelt fel. Hozott is aztán divatlapokat, cifranevű kelméket, csipkét, szalagot, cérnakarikákat, csöselymeket. Itthon kifenette az ollókat, megolajoztatta a varrógépet, kipróbálta a géptút, a csőrölő karikákat, a hajtószíjat. Kiürített két kasztenfiókot is, egyet a rongynak, egyet a kelméknek, egy szekrényt pedig az elkészülő ruháknak. A leendő ebédek, vacsorák is fontos tárgyalás alá kerültek!

Igen, napokon át csak erről folyt a szó és minden, ami ezzel összefügg tízszer is beszéd-tárgya volt, hogy Magdinak már zúgott is a feje tőle.

De tút, azt bezzeg nem vettek, azt nem vesz soha senki!

Laura néni, ha elszakad valamelyik fodor a tyúkborító-forma, bádogkeményre vasalt alsószoknyáin, örökre csak azt kérdezi:

- Van fiam egy tőtek?

Mert ő tőnek hívja ezt a drága portékát.

S pedig Laura néni másképpen olyan gondos, olyan aprólékos! Ötvenöt év óta gyűjti az összes kötényeiből és ruháiból maradt foltnakvalókat. Az elbontott lószőr kalapjai is fel vannak gombolyítva, mint a pántlikák és minden hónapban megszellőzteti, újra tekeri őket, nehogy megmolyosodjanak. Sőt a régi ágyneműekből kifejtett foszlós csipkéket is naftalinban őrzi. Ilyen rendes néni ő, de tője neki sincsen azért soha azon az egyen kívül, ott a pirosszíves skatulyában.

De miért, Istenem, miért olyan ritkaság a varrótú a háznál? Amikor akkora nagy szükség van rája! És miért nem zárják el lakattal az ilyen portékát, amiről úgy szokás beszélni, mint a

legdrágább kincsről! »Ugy keresem, mint a tút.« Vagy ahogy apuka mondta: »Tűvé teszitek a házat.« Tűvé egy házat, egy akkora nagy házat, mint az övéké!

Meggyorsítja lépteit. Mi is lehet odahaza ezóta! Iduka akkor is zokogott már, amikor ő besurrant a gyermekszobába. Apuka azt sem tudta, kit vigasztaljon. Ott ült a dívánon, húzta nagy vigyázattal az anyuka harisnyáját... még hallani lehetett utoljára, ahogy kétfelé beszélt:

- Ejnye, ejnye, csacsi fehérnépek. Majd kitalálunk valamit. Ne izgasd magad, kis feleség. Ne pityeregj, Idukám, nem ette meg a kakas a kenyeredet.

Igen, apuka nagyon okos, nagyon jó és mindig kitalál valamit. De most ő, Magdi az okos, most ő talált ki valamit és már nincsen messze a céljától, amit kitűzött magának.

Ott, a kerekas kúton túl lakik a boltos. Persze, a boltba most nem lehet bejutni, mert a boltosék szent zsidók, így mondta Erzsi. Pénteken bezárnak, mihelyt felkel a vacsoracsillag.

De ez nem olyan nagy baj, mert azt is tudja Magdi, hogyan kell belülkerülni. Erzsi is sokszor került belül, ha zárás után jutott eszibe, hogy elfelejtett boltba futni. És mindig is adtak sót is, ecetet is, vaniliát is, mindent. Igaz, hogy pénteken nem mert próbálkozni még Erzsi sem. Dehát Háni néni szereti Magdát. Soha cukor nélkül el nem engedte, ha elkísérte Erzsit a bevásárlásra. És meg fogja kérni igen szépen...

Nagy kutya ugat elejébe. De Magdi tudja, hogy nem bír a kapuig jönni, mert a lánc oda van kapcsolva az udvar felett keresztbehúzott vastag dróthoz.

Megáll hát belül a kapun és vár. Nagyon fél, amikor a burkus újramezdi a vakkantást, de azért örvend is rajta, mert legalább meghallják bent a zajt és kijönnek.

Hát itt is van már Háni néni. Fut sebesen a sáros udvaron végig, ahogy megismeri Magdit. Ölbe is kapja, úgy viszi be a konyhába.

- Jaj lelke kisasszonyként, hát maga merre bódorog? Erzsi persze künt pletykázik valamelyik kapuban?

Magdinak nem tetszik, hogy ölben van. Így olyan picikének érzi magát. Háni néni nem hiszi el, hogy komoly vásárban jött. Lekérdzik a földre és úgy kezdi elszepegni a mondanivalóját:

- Nagy baj van otthon, és csak Háni néni tud segíteni. Anyuka szidja Idukát. Iduka sír, apuka vigasztalja őket. Borzasztó kár történt. Holnap jön a varró néni és elveszett a tű. És anyukának le fog hullani az arcbőre és olyan sírás és kiabálás van és anyuka meg fogja verni Idukát, mert Iduka titokban még most is bubázik, pedig már tizenhárom éves és ő szokta elvinni a tút és Erzsi azt mondta anyukának, hogy Háni néni péntek este az Istennek se ad!

- Ejnye kisasszonykám - csóválja meg a fejét Háni néni - de csúful beszél az az Erzsi. Jó kislánynak adok én tút, dehogyan is nem adok! Akár egy egész levéllel.

- Jaj Istenem... annyit nem kérek szépen.

Nincsen nekem annyi pénzem, mert csak az én pénzemmel veszem. Csak annyit hoztam, amennyit a tavaszi vásár óta félretettem. Hát hogy fizessek én abból egy levél tút! Elég lesz kettő is, tessék eltörni a perselyt, mert én nem bírom, van vagy kétszáz lej benne, de több nincsen.

- Kétszáz lej? Hát már mit is gondol a kétszáz lejével, Magdika kisasszonykám!? - álmélkodik Háni néni.

Magda erősen megijed. Mindig gondolta, hogy a tú rettentő drága lehet, mert soha sincs és úgy dugják, úgy keresik, annyit veszekednek érte. De, hogy még kétszáz lejből se lehessen megvenni kettőt! Most már érti, miért kéri Laura néni mindig kölcsön. Bizony neki nincs sok pénze, apuka tartja el szegényt.

- Hát legalább egyre sem elég? - kérdezi igen szomorúan.

Háni néni kacagni kezd, aztán bemegy a szobába. A nyitva hagyott ajtón füstfelhő és sok gyertyának a fényessége verődik Magdi arcába.

- Ejnye né, itt biza nekem sincs több egy darabnál! - kiáltja ki Háni néni és aztán hallatszik, ahogyan a boltba nyit.

Hoz aztán onnan egy darabka barna papiroost, telistele szúrkálva hosszabb-rövidebb tűvel.

- Pénzért nem adunk ilyenkor, de ajándékba szívesen, - mondja. - Hanem most siessünk, mert a köntösiről látom lelkem, hogy szökve jött. Ilyen vékony cipőcskében, kabát, kalap nélkül a nagyságos asszony el nem engedte volna, tudom azt!

...Otthon ezalatt észreveszik Magdi eltűnését. Laura néni a padlásra mászik, a cselédek a kertben, az istállókban ordítanak utána. Apuka létrát, lámpát kerít elő és leereszkedik a kútba, a kocsis tartja a világosságot. Anyuka ott ül a vályun, tördeli a kezét; Iduka körülötte siránkozik:

- Jaj mama szívem! Jaj mama szívem!

Háni néni pedig éppen most adja a ház előtt Magdi kezébe a perselyt, a túsapírt. Siet vissza, hogy folytassa a megszakított pénteki áhítatot.

- Magdi! Magdi! - sikoltja anyuka, amikor a kiskapu feltárul.

Magdi megszeppen, mert csak most ébred rá igazán, milyen merészségre vállalkozott: este, bivalycsorda hazatérésekor, kutyaelengedéskor menni végig a falun, hír nélkül, egyesegyedül!

Nagyot sírna rémületében, de ahelyett csak a szeme, a szája nyílik el, amikor megpillantja apukát, ahogy lassan a kút kávája fölé emelkedik és feléje kiáltja:

- Az Istennek legyen hála!

- Hol voltál gyermekem, az ég szerelmére! - lelkenedik anyuka, mire elszabadul Magdiból a sírós mentegetőzés:

- Elszöktem, hogy tűt vegyek a kétszáz lejemmel! Hogy anyuka ne mindig szidja Idukát és ne bántsa apukát és Laura nénit és ne hulljon le holnap az orcája bőre a varró néni előtt!

Nagy csend támad.

Anyuka bizonytalanul néz körül. A szemében könnyek égnek. Magdinak úgy tetszik, szégyelli magát, csak azt nem lehet tudni, tőle, apukától. Idukától, vagy a jó Istentől.

Apuka megsímogatja a Magdi haját, pedig a kezén még ott tapad a kút-oldal zöld maszatja, Nem ígér sötét-kamrát a szökésért.

- Drága kicsi leányom, - azt mondja, egészen halkán, nem is hallja más.

Senkisem kérdezi azonban, hogy kapott-e tűt. Nagyon, nagyon megijesztette őket, hogy ily borzasztó fontos dologról feledkeznek meg most őérette.

Családi látogatás

Mindenki köteles tisztelni rokonait, a család is tiszteli Poldi nénit, tiszteli-becsüli, ahogy mondani szokás és nem is szándékosan történik, hogy Borbála nagymama megijed, amikor - úgy reggel kilenctájt - elolvassa az ablakon bedobott levelezőlapot.

»Szeretett Rokonom, Biri! Tudatni kívánlak, hogy csütörtökön, azaz huszonharmadikán délután a négyórással érkezem.«

A tisztelés-becsülés oly igen megrohanja Borbála nagymamát, hogy pillanatokig csak jártatja a szemét kereken, végre is eszmél és csak annyit rebeg:

- Dehiszen csütörtök... az ma van!

Aztán csendesen, kicsit húzva a lábát, ahogy már az ilyen kedves hírek vételénél szokás, felballag az emeletre. Ott lakik a veje. Jani és leánya, Birike. Most éppen spanyolban fekszenek, a legnagyobb fiúgyermekkel egyetemben. A sok izzasztó kúrától gyűröttek az ágyneműek, a betegek is gyűröttek, de ez most nem tűnik úgy fel a nagymama szemének. Óvatos gyöngédséggel nyújtja át Birikének a levelezőlapot.

A házastársak összebújva olvassák. - Tizenhat éve családtag, - de Jani, a vő mégsem fogja fel a helyzetet: nyájasan kérdezi a borecetes homlokborogatás alól:

- Jó lesz ugye, ha Jankó fiam megy ki elébe? Fogad egy konflist!

Borbála nagymama az égre pillant:

- A férfiak igazán nem tudják, mi az élet! Na hallj ide Birikém! Jankó és konflis!

Birike spanyolos halványságát hamuszín fokozza.

- Janikám... maga olyan drága naiv fiú...

- Remélem, nem titubál tovább ezekután - intézi a nagymama az első hadvezéri szót, - tegnap még csak harminhét-ötje volt, az nem láz ilyen esetben, itt nincs veszteni való idő. Fel kell, fiam, kelnie, aztán Jaeger-inget vesz, hogy meg ne hűljön és elintéz egypár apró tennivalót a ház körül, ami hozzátartozik a vendéglátáshoz. És te, Birikém?

- Nem tudom, mama. Felkelnék inkább... a lendamaszt ágynemű a szennyesben van, a hajam is zsíros a fekvéstől... van esővíz? Megmosnám...

- Harmincnyolc foknál voltál az éjjel! A te gyenge tüdőddel! Ha kutyákkal szántok is, kite-remtem a lendamaszt ágyneműt. Víz, az is lesz. Hozatok a patakról; most először is szalasztok a bejáróné után, hogy négyig kész legyen a ház, nehogy Poldi majd még rossznéven vegye, ha nem leszünk vele állandóan.

Az ajtó felrepül, Lilla szalad be, a kurtaszoknyás, kurtahajú és kurtatürelmű unokahúg:

- Tyhű! A rézangyalát! Ez kellett nekünk!

- Kérlek, édes gyermekem, mit akarsz ezzel mondani? - vonja kérdőre Borbála nagymama. Csak nem a kedves rokonnak, Poldi néninek szól a káromkodás?

- Dehogy, Borbála néni, hanem Terente haramiavezérnek. A kutyafáját, ilyenkor megszűnnek a vendég kiváltságai, rendelkezetek velem, ha kell, súrolni is állok...

- Na, éppen ilyesmit nem kívánok tőled, de ha rossz néven nem veszed, - várjatok fiaim, munkaprogramot kell csinálni. Csakis gazdaságos erőbeosztással lehet az esetnek... akarom mondani a minket ért örömnök megfelelően mindent illendőképen elkészíteni.

A rácsos ágyban egy kis fiú ül fel, vékonyka és színtelen, mint a túlkorán kihúzott petrezse-lyem.

- Papírost kérek és plajbászt, én felírom mindenkinek a szerepét.

- Bújsz vissza! - ripakodik rá Lilla.

- De Lilla néni, én borzasztóan sajnálom nagymamát, tatukát és magát is, és csak diktálják nekem a dolgokat, én számon fogom tartani és mindenkit folyton figyelmeztetek.

- Nem rossz gondolat, - kap Birike a szón, mint gerendába fogózik a vízbeesett.

Lilla papírost, ceruzát kotorász elő a fiúcska iskolatáskájából, aztán nyolc kutyanyelvet hasít. A gyermek írásba fog, ide-oda ugrálva a papírokon, aszerint, hogy kinek a kontójára kell valamit odavetni.

Nagymama: Piacra küldi tatukát és Zsuzsát. Vétet: húsokat, csokoládét, mogyorót, citromot, salátát, szitált sót, Szent-László szappant, odolt, szidolt, brunolint, terpentint, gyantát, boraxot, kovács-szenet, kékítőt, sáfrányt, üvegpapírt, sósavat, Ferenc-József vizet, denaturált szeszt, téglaport. Előkészíti az asztalneműt, a készleteket, vizet hozat a patakról, lúgot főzet a súrlásnak, külső pincébe küld zöldségért, kalácsot süttet, előételt készít, tortát süt, kávént önt, levest főzet.

Lilla néni: Poroltat, súroltat, függönyt feszít, seprete az udvaron, a kertben, a fásszínben, a hiúban, rendbeteszi a vendégszobát, falak alját meghuzatja, tűzhelyet meszeltet, fémeket pucol, eltünteteti szemelől a fületlen vizeskannát, a lyukas lábtörlőket, a csorba cserepű virágokat, a kijárt szőnyegeket, a kettétört kaktuszt, a sánta csirkét, ibolyát szed, jácintokat vásárol, kidíszíti a házat.

Tatuka: Borotválkozik, kocsit rendel, de kétlovast! megforrasztja a tortaformát, kürtőbe mászik szalonáért, belső pincébe borért, almáért, kifeszíti a vitrin zárját, kitararíttatja az ólat, mézárszékbbe megy ötféle húsért, kivágja a kertben a száraz diófát, betéteti a szemfogát, szépen felöltözik, vonathoz kocsizik, »Édes Poldi nénit« mond, az ebédlőbe nyittat először és nem a vendégszobába.

Mamuka: Hajat mos, ágyneműt és fehérneműt vált, elrendezi az éjjeli szekrényt, bevonja a kicsilámpát, kibenzínezi a papucsát, manikűröz, fülbevalót tesz, Kicsi-Birit megfűsüli, megmosdatja, kikérdezi tőle a Miatyánkat, az »Én lefekszem«-et és a pukkerlít.

Zsuzsa: Nagymama keze alatt dolgozik.

Kati: Mamukának segít és Lilla néninek.

Bejáróné: Mos és vasal.

Jankó: Mosdik, körmöt vág, fogat mos, nyíratkozik, elrendezi a fiókját, kiüríti a zsebeit, gyakorolja a halk orrfúvást, a kézcsókot, padlásra szállítja a selyemhernyóit, a bogárgyűjteményét és a bagolyfiókákat. Azonkívül minden percben készen áll, hogy piacra vagy szomszédba futtassák.

...És négy órakor délután, a tündöklő családi otthonban, mintegy skatulyából ugorva lesik a kocsirobogást, a drága rokoni lépteket.

Mindezek után Poldi néni levele így hangzik testvérhúgához:

»Édes Krisztinám! Tudatni kívánom veled, hogy szerencsésen megérkeztem Albert bátyánkhoz. Útközben kiszálltam délután négy órától este kilencig Borbála sógornőnk családjánál. Igazmondás nem emberszólás, hiába, ez a szegény Biri sohasem lesz gazdasszony, félek, hogy ma is összetéveszti a bürköt a petrezselyemmel. Hogy fogalmad legyen, csak a tejet forrósítja meg ozsonnához, a feketekávé nem lobogott, amikor hozták, hanem csak langyos volt. A levesben nem főtt peszternák, és a bárányt egészben sütötték, én rántva szeretem, és ez tapintatlanság, a krumplisalátán a hagyma apróra volt vágva, pedig csak karikában jóízű. Nem szólok a gyermekekről. Jankó kétszer lépett a tyúkszememre, Kicsi-Biri a dívánba mer ülni és felkérezik az apja ölébe, hova vezet ez a kényeztetés? Az asztalnál kérni mernek az ételből, már lelke, az enyimek meghaltak volna, étlen, semhogy cigánykodjanak! Birike ágyban ebédelt, mintha hercegné volna, szeplős a lelke a napkúrától. Nem rossz biza, én is szeretnék ilyen doktort magamnak, aki heverést rendel és jó kosztot. Janit sem nevelte ki, csak kezet csókol, nem kezet-arcot-kezet, próbált volna az én uram így gorombáskodni tekintélyes nőrokonaimmal! Borbála sem komoly vénasszony, szürkeföldű feketemintás ruha volt rajta, márpedig egy özvegy papnéhoz csak feketeföldű szürkemintás találna. Hanem az a Lilla, az koronája mindennek! Kurta haja van, issza a bort, csapja keresztbe a lábát, és szivarozza a cigarettákat. Szegény nagyanyja foroghat a sírjában: Ahelyett, hogy levágta volna a borostyánfák tetejéről a tavalyi száraz virágcsimbókot, hogy ki nem szúrja a szemeit! Mert voltam persze lelke mindenütt a telken, az udvari sütőkemencébe is benéztem, hogy ki van-e belül tapasztva, (mert kívül kimeszelték nagy hirtelenében) hát képzeld, a kemencében a tyúkok vannak megültetve, ők péknél sülnek. Meg is eszik a más mocskát, én pedig - képzeld háztájat - megteltem a kemencetorokban tyúktetüvel! - Most csak ennyit nagyjából, hosszú az ökörnek a nyelve és mégis hallgat, majd szóval, édes lelke, addig is ölel, csókol sírig hú nénéd,

L e o p o l d i n a.«

Innep szombatja.

Zúzmarahozó köd a hajnalszürke levegőben, az eltaposott havon elsiklik a szán és Kazi felpakkolózik a hátulsó ülésbe.

A lépcsőfokon Dóda mama búcsúztatja:

- Mégegyszer mondom, az Isten szerelmére, nehogy más boltba menj, csakis a Kukuksteinéba. A többi mind árul petróleumot és érzik a lisztjén. Én pedig vallásos asszony létemre fotogénzagú kaláccsal ünnepet nem ülök. Rá ne bízod Tógyerre a vásárt, mint apád a tegnap, meg ne keserítsd anyádat, hogy ne tudjak úrvacsorát venni a holnapi szent napon!

Megbosszantani az úrvacsorához készülő anyát, ez épen olyan vétek ebben a családban, mint másutt az apagyilkosság.

Visszafordulva Dóda mama már a küszöbön rászól a cselédekre:

- Na, csak nem kell annyit tempózni a kávézással!

A leányok ugranak, mint a gummilabda, egészben nyelik le az utolsó goromba falatot.

- Aztán Kati, te mégegyszer jegyezd meg, hogy a takarítás nem hegymászás, ami alulról kezdődik, hanem igenis a tetejéről! Vagyis, ha Dódika kisasszonnyal minden apróságot összeszedtetek és leterítettetek, azonkívül pedig a lámpákat, szőnyeget és terítőket kihordtátok, akkor legelőször is a plafont és a falakat porold le. Azután letollseprűzöd a sifonértetőket, a polcokat; a kisasszony ezalatt kiüríti és újra béleli papirossal a fiókokat és a szekrények aljait. Aztán kisépersz és amíg a por száll, kimész a tornácra bútort, szőnyeget és terítőt verni. Azután megmosod az ablakokat és az ajtókat, kifényesíted a kilincseket, felteszed a függönyöket és akkor fogsz a súrolásnak. Végül mindent gondosan letörölsz, brunolinozol és visszarakod a lámpákat és az apróságokat. De azt mondom, el ne vétsd ezt az egyszerű sorrendet, meg ne keserítsd ezt a napomat, amikor úrvacsora előtt állok!

- Te pedig, Zsuzsa - fordul a kést fenegető szakácsnéhoz, - nehogy a tojókat öld le a kappanok helyett, mert nálunk minden megszokott történni! A szódás hidegvizet most készítsd el, hogy rögtön beledugd a mellyesztett majorságokat, csakis így puhulnak meg holnapig. A tálat a pincegádor ötödik grádicsára tedd, tudod, hogy nálam mindennek megvan a helye, hogy vakon is meg lehessen találni, ami kell. A hatodikon a pácolt nyulak vannak, azokat forgasd meg a levükben. De ügyelj, hogy jól visszatedd a fedőket! Végy ki a hordóból öt szép fej káposztát, hozz murkot, cellert, petrezselymet; a káposztát én fogom megaprítani, mert annak olyannak kell lenni, mint a hajamszálának; te úgy szoktad vágni, mint a két ujjam és csak felbőszítesz velem, már pedig én ma bosszankodni nem akarok, én már egy hete, hogy úrvacsorához készülök, nekem ne packázzék ma senki a lelki csendességemmel!

- Dódika, - kiált be most a hálóba, - az Isten szent szerelmére, végezd már a füsülődésedet, s kösd be a fejedet, ki jön ide ma estig? Akinek nevelése van, az tudja, mi a becsület, aki pedig képes ilyenkor beállítani, az megérdemli, hogy a fővő lúgos fazékba lépjen, Én tisztán, pusztán megmondom, hogy semmiféle édességre kezet nem teszek, az a házileány dolga, se a likörre, se arra a bizonyos kamarabeli dologra, se semmi cifraságot nem csinálok; én már kifáradtam, kivénültem abból, hogy a gyertyatartókat krézlizzem, a tálcakendők csipkéit kihúzogassam, vagy hogy a tortapapiroost ollóval cifrázzam, de a mai fiatalság ezt is az idősebbektől várja és csak a készhez szeret letelepedni. S a tetejibe semmi hála, még kritizálnak is!

Dóda mama most átmegy a hálósobán és az ebédlőbe nyit, ahol Kázmér tata a díván sarkába húzódik meg, mint vihar előtt a juhász a bokor alá. Trombás, a farkaskutya szorosan a lábánál lapul. Egy-egy kurta szóval, vakkantással biztatgatják egymást.

- Hohó, nem oda Buda, hogy maga egyszerűen szórakozik a kutyájával. Vegye gyorsan a rossz kabátját, a hiúba megy és lehoz egy nagy hátsó sonkát a hombár felőli gerendáról, mert azok az első ölésből valók, azonkívül a hájszélest és a gyöngyöshurkát. A belső hiú most nehezebben nyílik, emelni kell a kulcs tollát, de nekem vissza ne jöjjön azzal, hogy nem lehet kinyitni, mert ezzel tud a legjobban mérgecsinálni, hogy soha semmit tisztességesen nem tud kinyitni, vagy bezárni.

Kázmér tata megadóan bólint és szól a kutyájának. Ilyen napokon ők ketten a szokottnál is jobban összetartanak. De Dóda mamának még vannak rendezkedni valói. Beteszi a hálósoba ajtaját és suttogóra fogja a dolgot.

- Hogy a gyermekek semmit észre ne vegyenek az előkészületekből és megőrizték illúziójukat, maga szánkázni viszi őket. Tógyer nem mehet velük, mert ágat kell aprítania a hevítéshez. Aztán otthagyja őket Tuti néninél. Annak nincsen senki a nyakán. Ebéd úgysem lesz valami különös, tessék csak beérni ma köménymaglevelessel és túrós laskával, épen elég kínja és gondja van egy asszonynak ilyenkor. Bezzeg a férfiaknak ebből sem jut ki, a legnagyobb esemény életükben, ha a lóvásárba mennek. S aztán az miből áll? Egész nap futtatják egymás lovait, ostobán hozzászólnak, nagyokat isznak és este azzal állítanak haza, hogy rettentő fáradtak, jó vacsora és meleg hitvesi fogadtatás legyen!

- Beleizzadok a kabátomba, - kockáztatja meg Kázmér tata.

- Hát mire való olyan korán belébújni!?

- Dódika - siet vissza most Dóda mama a hálóba - hát ezeket a Mátyás király restjeit még mindig tűröd az ágyban? Na csak, fel-fel vitézek! Dugd őket a mosdótálba, mert Tuti mindig megvizsgálja a fülöket és a fejöket sűrűzd ki istenesen. Egy kutyafarkát sem hoz az angyal, ha a legkisebb engedetlenség lesz. Menjenek az udvarra és építsenek hóembert, amíg Kazi visszajön a városból.

A két iker jelentősen összenéz.

- Inkább szeretnék ma itthon ülni és betlehemet építeni - akadékoskodik Karcsi.

- Vigyétek a zengezungáitokat Tuti nénihez, ott is építhettek.

- Igen, de ki ad enni a bagolyfiókáknak és a nyulaknak? - bakafántoskodnak tovább az ikrek.

- Egy pissz se legyen több! Dódika, gondolj a fehér kötényeidre, azoknak még keményítőt is kell főzni és kivasalni őket!

- ...Zsuzsa, Zsuzsa! Dél lesz és te még mindig semmit az ég világán nem csináltál! Egy-kettő, állj a füstölt húsok mosásának! Csakhogy persze, nem abból áll a gazdasszonyosság, hogy belé felejtkezel egy dologba s közben a tüzek kialusznak, a vizek kihűlnek, a vaj s a rántás odaég s a tejek kifutnak! Káposztalevet hoztál fel? Nem, ugy-e? Hát mivel töltöttem fel a káposztát? Pálinkával? Lúggal? Vagy mosogatólével? - S még te akarsz magad szakácsnének titulálni és városra menni nagy bérre! Na hiszen! Városon megkívánják a munkát és nem tűrik a donnáskodást, mint nálam! - A nyers húsokat külön mosd! Kaprot, csombordot, szemesborsot előteremtteni!

Most egy csendes félóra következik. Mindenki végzi a maga dolgát. Mindössze a cicus kajtárkodása okoz bosszúságot, szerencsére Zsuzsa jól lábontapossa, amire az állat lefegyverezve félrevonul.

Cing...lingling. Cing...lingling.

Megjön Kazi. Hozza a valódi Kukukkstein-féle lisztet, az ikrek meg Kázmér tatával és Trombással, a nagy hímkutyával elszánkáznak. Dóda mama könnyebbülten sóhajt fel:

- Végre csak fehérnép marad a háznál!

Kazi nagyot néz, de Dóda mama rendreutasítja.

- Te fiam, nem mész férfiszámba, te mindig jól viselted magadat. Eridj rögtön a kamarába és csinálj valamit azzal a boldogtalan karácsonyfával, amit apád vett. Olyan félfarcsakos, hogy nem is tudom, kacagjak vagy sírjak rajta. Vágj le az ágak dúsabbik feléről és drótozd a lapos felire; azután keresd elé a karácsonyfatalpat és faragd belé a fát, a díszítéshez. Dódika előadja a holmit. Ha a diók tavaly óta megfeketedtek, ezüstözd át újra őket. A kicsi szekérnek az egyik kereke kiesett, apád rosszul pakkolta, azt fabrikáld meg. A csillagszórókat utoljára tűzd fel, vigyázz, hogy ne legyen gyúlékony holmi felettük.

Kazi csendesen összeszededegeti kellékeit és eltűnik a kamarában.

Kis idő múlva kihallatszik a kopácsolása, de csak halkán, agyonfojtva Kati porológjának csattogtatásától, Dódika habverőjétől és attól, ahogy Zsuzsa taslizza kétkézre a fátolszítát. És mindezek a hangok, mint szimfónikus hangverseny, hozzáigazodnak Dóda mama káposztavagdalo késéhez, akár a karmesteri pálcához.

Az ünnepszombati hangulat a maga teljességében töltődik ki a házban.

Lobog a súrlólúg az üstben, rotyog a sonkalé, a húsleves, a szirup, a tortamáz és töltelék, a likőresszencia. Lengenek a titokzatos, nehéz és már magukban laktató gőzök, illatok.

A legfontosabb aktus most kezdődik.

Dóda mama legelőször is kikiáltja a világ négy tája felé, hogy vége legyen a konyhaajtón való fislatásnak, kiki intézze el küntvaló dolgait, mert ha kihűl a tészta, estig sem kél meg.

- Igy is hátra van maradva eléggé a kalács, ilyen hideg liszt mikor fog átmelegedni!

A konyha díszhelyén áll a dagasztóbak, s a tekenő fölé most ketten hajolnak. Zsuzsának legelőször orrot kell törölni és kezet mosni, s csak aztán öklözhet belé a lisztbe.

Dóda mama az élesztőt olvasztja és a meleg sóscukrostejet töltögeti a masszához. Közben folyton magyarázza a helyes gyúrmászás titkos fogásait.

- Dódika, te öröld a diót, a mákot, vágd a vaniliát és reszeld a citromhéjat. Tulajdonképpen neked illenék dagasztani a kalácsot, úgy viszik el a leány jóhírét, bezzeg én hírit sem hallottam a vérszegénységnek és te örökkéig nyavalyogsz. Legalább annyi hasznodat vegyem, hogy időnként nézz utána Katinak; fogadom, hogy az ablakban ül. Közben a tüzeket se hagyjátok elszakadni, mert ez a főbosszúságom innep szombatján, hogy mindenki csak a maga dolgát végzi és a tüzekre a kutya se gondol!

Azonban Kazi jön-megy nyugtalan képpel és végül is kényszerül bevallani, hogy a karácsonyfatalp sehol sincsen. Már átkotorászta az összes »lehetetlen« helyeket, például a kamara-hombárt, vagy a szennyestábla háta megettéi zugot. Most a külső magazint és a hiút szeretné átkutatni.

- Mássz ki fiam a kamaraablakon - szól a legszebb perceiben megzavart Dóda mama. És tovább csorgatja a sárga olvasztott vaját a hólyagosodó tésztaiba.

- Az ebédlőn át nem mehetek?

- Éppen ott kezdi Kati a súrlást az ajtótól, - jelenti Dódika - de panaszkodik, hogy a súrlókefe el van már lágyulva!

Dóda mamát elönti a hév.

- Az én időmben szalmacsutakkal és hamulúggal súrolt a cseléd, ma egyéb sem kell nekik, csak szóda és új kefe! Istenharagja!

Gyorsan elhallgat, mire is vetemedett, szinte káromkodott.

- Különben pedig - förmed rá Dódikára - mit ragadsz oda, ha béküdelek? Menj s jöjj, ne povesztálj Katival, elvonod a dolgától. Tisztítsd és mosd meg a mazsolát és vagdosd már ki az aprótésztát, ami a karácsonyfára kerül. Jézusom, hát az a gyűszű hogy került az ujjadra? Megérem, dikicselsz magadnak valamit, csak azért, hogy délután kicsípd magadat a légátus tiszteletére!

Dódika elpirul és kétségbeesett hirtelenséggel kapja le a gyűszűt ujjáról.

- Nem, mama... ezzel is kicsi tésztát akarok kivágni...

- De azonban kiálts ki a kamaraablakon Tógyernek, hogy jöjjön már a hevítéshez és Kazit is kerítse elé, még meghül az a gyermek a hiúban.

Tógyer beállít a fával, Kazi pedig egy otromba fatönkkel. Erre aztán be is zárják végképen a konyhaajtót.

A fatönk a karácsonyfalábat fogja pótolni, amelyet - Tógyer szerint - Zsuzsa aprított fel még a tavaszon tűzgyújtónak.

- Ezt azért mondd, hogy az este nem adtam neked a bentről kihozott kolbászból! - vág vissza a szakácsné.

Dóda mamát elfutja a pulykaméreg, de vigyáz a nyelvére. Csak néma elégtételt vesz. Odalép Zsuzsához, olyat ránt a szoknyáján, hogy kipattan egy darabon a ráncából. Ez rendkívül jól tesz, mert Zsuzsa mérgiben most már olyan gyorsan dagaszt, mint a gép.

Dódika megint eltűnik valamerre és ezúttal jó sokáig elmarad.

- Ha még egyszer bentragadsz, megcucurázlak! - fogadja Dóda mama, amikor a leányka visszaóvakodik.

Dódika szeme elkezd veresedni. Nagyot nyel és elfordulva szipákol, úgy keveri a dobostortamasszát. Nagy szorongásban van.

Egész őszön hasztalan próbálta Dóda mamának a keresztzemes párnát befejezni. Minden órájáról, mindig számot kellett adnia, még a barátnőihez is hiába vitte a szerencsétlen kézimunkát. Hazajöve meg kellett mutatnia horgolását, hogy mennyit haladt benne. Mert Dóda mamának az az elve, hogy az ő leánya idegen helyt sem ül összedugott kézzel.

Ó, Dódika kisasszonynak dacolni méltóztatik - gondolja most Dóda mama, látván az elfordulást és hallván a szipogást. E perctől kezdve szemlátomást még szigorúbb lesz hozzá és Zsuzsát, Tógyert is gyakrabban cirmolja. De ez talán a fokozódó hőség hatása folytán is történik.

- Nekem ne izzadj, aki dagaszt, az nem izzad! - szól rá Zsuzsára, aki olykor-olykor a felső karjához törli a homlokát.

Végre válik a tészta, Zsuzsa ledörzsöli kezét egy kis liszttel. Most aztán meghintik, betakarják a drágalátos masszát és odaállítják közel a tűzhöz, hogy siessen a keléssel. Tógyer takarodhatik és ez sokat javít a hangulaton.

- Ki nem állhatom a férfiszagot a konyhában - jelenti ki Dóda mama. - Láss hozzá Zsuzsa, te a hevítésnek.

Kázmér tata régen hazaérkezett, künt tityeg-totyog az istállóban. Mert ő úgy van nevelve, hogy nem mer bejönni, amikor az egyik ajtó mögött a kalács kél s a másik mögött surlás folyik.

- Dódika - kegyelmez végül is Dóda mama - én leszűröm a levest és befőzöm a laskát, te szedd ki a fűtött-túrót a lecsorgató zsákból, tégy oda egy kanál zsírt, továbbá hozd elé a tejfelt, teríts egy kis asztalt a hálósobában, s akkor beengeded apádat, de ő húzza le már a tornácon a csizmáját, a piszok miatt is és az istállószag miatt is. Fektesz rongyokat és papirosokat az ajtótól az asztalig és aki félrelép, a nyers padlóra és sárt csinál, az jobb, ha még most a kútba ugrik.

Befalják az ebédet és Dóda mama kiadja a parancsot Kázmér tatának, hogy palackoljon le tíz üveg bort és lássa el az üvegeket díszdugókkal. Ha ezt megcsinálta, akkor elmehet a jegyzőirodába, hogy útban ne legyen és ott segíthet akár marhacédulákat írni. Vigye Trombást is, de ne felejtkezzen meg túlságosan magáról, nézzen át minden negyedórán Tutit nénihez, nehogy az ikrek erősen kiviseljék magukat.

Kázmér tata legelőször megeteti a baglyokat és a nyulakat, mert ezt megígérte a fiúknak, aztán lebecsülködik a lopóval és a gummicsővel a pincébe. Mikor visszatér, elcsudálkozik, milyen könnyen fordul rá a pincekulcs, akárha olajozva volna. Nagy önérzet tölti el, máskor mindig rángatni kellett az ajtószárnyakat, hogy összetartsanak, amíg bezáródnak. Füttyörészve kihúzza magát, úgy hagyja el a portát Trombás kíséretében. A nap titkos fénypontja ránézve most következik.

Bent a házban krízisre ért a dolog. Minden a következő két órában dől el. A kalácsnak ezalatt kell kisülnie, a tortáknak összerakódnia, a szalóncukornak megporhanyulnia és felvágódnia, a sonkának, káposztának hidegre kerülnie, a likőröknek megszállani és a kész karácsonyfának a ragyogó tiszta nappaliba vivődni. Mert aztán jön a konyhatakarítás és azzal este is van, kezdődik az ünnep, jönnek a jó emberek kalácskóstolóba!

- Csak most fel ne háborítsatok! - esdekel Dóda mama.

E sóhajjal felemeli a konyhapadlóba épített csapóajtót és besülyed derékig a barlangba, ahonnan célirányost a sütőkemence szívébe lehet látni. Felkapja a harizsáló lapátot, vakarni kezdi a kályha földjét, ha vajjon hányja-e már a csillagot.

Nos, a kalácsot ki lehet szaggatni - de hol van Dódika, hogy nem kente még ki a formákat és nem dobta szirupba a diósmákos patkó töltelégeit? Teremtőm, az a leány most Kazihoz szökdös bé, ahelyett, hogy boldog volna, amíg mellette lehet, azután úgyis a kálvária várja!

- Megállj, kisasszony, rajta csíplek én - sziszegi és indul a kamara felé. Fogadom, a hajad süttöd, vagy a pattanásaidat nyomogatod! Persze, a légátust várod, hát jegyezd meg, hogy az erény a fontos, a házasság és a kedvesség és nem a külsőség.

Dódika reszketve kapargál a szalóncukorpapírosok között, de Dóda mama lecsap a kezére.

- Mit dugucsálsz előlem, kutyateremtette, megérem púdert, szarvasbőrt!

És előrántja a meglepetésnek szánt keresztzemes díványpárnát.

- Bertuska kért meg... hogy végezzem be neki... a mamájának készíti és elkésett vele - hazudozik a leány.

- Miii? A híres Szentmártony Bertus olyan rest, hogy még nincs kész a kézimunkájával, amit az anyjának csinál?! S az én leányom fejezze be? Majd, ha fagy!

Ezzel összegyűri a hímzett kanavászt, begyömöszöli a saját feltűrt kötényébe.

Diadallal áll aztán neki a tésztaszaggatásnak.

Ebben a pillanatban a nappali felől éktelen csörömpölés hallatszik be.

Dódika kisírt szemekkel búvik elő a kamarából és indulna befelé, azonban Dóda mama hidegen rászól:

- Az ilyen teremtéstől, mint te, mitsem kívánok. Az ilyen ne erőlködjék, hanem induljon a szomszédokba és kérjen kölcsön kézimunkát, mialatt az anyja bolondul meg a dologtól! - Kazi, Kazi, gyere fiam s fussál, nézd meg, mit mívelt az a boldogtalan!

Kazi eltűnik a nappali felé és odavész. Hát ez borzasztó. El kell sietni a kalácsfelfonást, a tojássárgával való fényezést. Na de ilyen arcátlan gyermekeket! - Dóda mama ledörzsöli egy kis lisztet a kezét és rohan be maga is kárlátóba.

- Megbosszantanak, megkeserítenek, felháborítanak innep szombatja fejibe, úrvacsora előtt! Biztos a söröskészletem, biztos a porcellányúkom, biztos a Stuart Mária lefejezése, Görgei Arthur álma! Mi vár rám, mi vár még ma rám!

A nappaliban, a kerekasztalra állítva borzalmas csonk mered Dóda mamára. Egy fejnélküli férfiú és egy háromlábú paripa! - Kazi a ló negyedik lábát keni épen szintetikkonnal, de most, hogy Dóda mama belép, a szorgos kezek lehanyaglanak és Kati éktelen böngésbe kezd...

- A Napoleon szobrom, a Napoleon szobrom! - sikolt fel Dóda mama, - és egyenest Katinak rohan, de a szolgálónak is van esze és mint a bűnös macska, a nyitott ablakon kiugrik az udvarra s fut, amerre a szeme lát.

- Őrült, valóságos örült, mindig tudtam. Összetörte Napoleont! Legdrágább emlékemet, amit egyetlen jó Kázméromtól nászajándékba kaptam! S ő összetörte! Lerántotta persze, a lepedővel, amivel letakarta a reggel, hogy a por ne lepje!

- Hagyja el édesanyám, úgy megragasztom, hogy nem is fog látszani...

- Nem arról van szó, hanem hogyan mersz te ezzel a háromfertyával egy-követ fújni!? Leplezni akartad a hibáját, titkolóztál előttem, hogy én ezt értem meg, hogy a gyermekem a szolgálómmal egyet tart!... Ó, ezt épen tőled nem vártam, Kazim, elsőszülöttem!

Mérge zokogásba fúl, lerogy a dívánra.

- Eridj, keresd meg azt a szerencsétlent, - sóhajtja, amikor Kazi bocsánatot kér.

A fiú felkutatja az egész telket, hasztalan. Végre is feltűnik neki, hogy a pinceajtó nyitva áll, holott a zár nyelve előre van csapva... kirántotta valaki? Vagy gondatlanul zárta? Lebocsátkozik a sötét gádon.

Erős nyúlpác-szag terjeng a nedves pincelevegőben. De valami halk vinnyogás tereli el a figyelmét minden egyébtől.

- Kati... hallod Kati, bújj elő, nem kapsz ki, mama a mai napon türtözteti magát.

A leányzó előtápaszkodik egy rozszant hordó mellől.

- Hogy merjek a szeme elé kerülni... jaj úrfi lelkem, még a szobrot is inkább megbocsássa, de azt, hogy ijettebben kiugrottam az ablakon!

- Nem baj, Kati, azt fogod mondani, hogy nem akartad, hogy elragadtassa magát, amikor holnap úrvacsorát vesz. »Elragadtassa«, - mondd csak ki ezt a szót, hogy el ne vétsed!

- Úrfi lelkem, de okos maga! - áradoznék a leányzó, de ekkor Trombás rémes üvöltése szeli át a levegőt, úgy, hogy a két pincebeli tanakodó hanyatthomlok rohan fel a lépcsőn. Az udvaron sehol senki, de a kamaraablakból hatalmas füst gomolyog. És Trombás, a hú állat lihegve próbál felugorni, de nem bírja magát a potrohával.

Kazi félrekergeti a kutyát és pillanat alatt a kamrában terem.

A karácsonyfa majdnem egészen készen állott és épen a csillagszórókat tűzögette volt, amikor munkáját Dóda mama parancsára odahagyta. S most a fa: egyetlen sercegő láng, még hozzája a földön végigesve. A két iker pedig ott táncol a lobogó gallyakon. Toporzékolva próbálják a tüzet eloltani.

- El ne árulj Kazi szívem! - könyörögnek és hősiesen a tenyerükkel is csapkodják az izzó gallyakat, pozdorjává ütve szét a cifra díszeket.

Csakhogy felrepül az ajtó.

- Vízet! - sikoltja Dóda mama.

Két ázott ürge kerül aztán a körme közé.

- Most már feleljetek ebadták, hogy kerültök ide, - szorítja a falhoz őket.

- Úntuk magunkat, - bögi Karcsi. Tuti néni nem enged semmit, a macskához nem szabad nyúlni, a kalapját nem szabad próbálni, a tűzhöz nem szabad menni, mert meggyúlunk, a vizes hordón sem szabad hajókázni, mert megfulladunk, hanem bezárt az ebédlőbe s ő elment a faluba, sorba járja a házakat, hogy lássa mindenütt a felfordulást...

- És ti hazaszöktetek!

- Nem haza, hanem tatáért mentünk, de ők most mind összegyűltek a jegyző-irodán, a pap bácsi, tanító bácsi, a szolgabíró bácsi, az intéző bácsi és Szentmártony bácsi. És tata azt mondta, csak menjük vissza Tuti nénihez, mert van még idő és különben is épen rossz a lapjárása.

- Mije? - reszket ki Dóda mamából a szó.

- Szentmártony bácsi elfogta a pagát ultimóját és a huszonegyesit is szorongatják momentán, - magyarázza Gyuri.

- Mi? Hát azok tarokkoznak és te gazember, ismered már ezeket a spiller kifejezéseket, te! - rázza vállon Dóda mama.

- És Trombással együtt hazaszöktünk és féltünk bejönni a konyhán át, a kalács miatt, nehogy kihűljön és ott ólálkodtunk a kamara ablaknál és nem volt bent senki, de a karácsonyfa meg volt gyúlva és bemásztunk oltani és nagyon halkán oltottunk, hogy mama holnap... úrvacsorát vehessen csendes lélekkel. -

- Ekkora hazugság! Karcsi, legalább te mondj igazat, te az én családomhoz hasonlítasz.

- A ka... a karácsonyfa nem égett, csak azért másztunk be, mert fáztunk és féltünk, hogy tüdőgyulladást kapunk.

- Ebadták! Leskelődni próbáltatok! És meggyújtottátok a karácsonyfa-gyertyákat! Hóhérfajzatok!

A pofra Karcsi ordítani kezd:

- Ne engem üssön, mert Gyuri próbálta ki a csillagszórókat!

- Csillagszórók! Nahát nesztek, hogy szórjon a szemetek csillagot! Az Isten ettől eltekint, aki szereti a gyermekét, az megveri!

Kint Trombás versenyt üvölt az ikrekkel, most végre sikerül neki az ablakra felkapaszkodni. Hanem ott aztán megreked, kalimpál, két lábával bent, kettővel odakint. Nyelve kilóg, szeme vérmes, a gyomra mint kisebb hordó.

Dóda mama hirtelen elengedi a két áldozatot.

- Teremtő jó Isten, ez az állat agyonette magát, valaki nyitva kellett, hogy hagyja a pinceajtót! Zsuzsaaa! Gyujtsd a pincegyertyát!

- Tekintetes asszony lelkem, először tám bévetnök...

- Nekem ne dirigálj! A pincegyertyát, vagy többől kitépem, ahány hajadszála van!

A pincében már csak a zsidónak van mit keresni... Tollak és csontok.

...Sápadtan, mint a kísértet, Dóda mama visszatér a konyhába.

Nagy forróság van idebent. Nem csoda. Mindenki, aki ma valamelyik kályha előtt elment, bedobott egy-két szálát s a katlan, a sütőkemence csak úgy fújják az égedelmet.

- A kalácsok... - kockáztatja meg újból a leányzó igen félénken.

Szegény kalácsok!

A világ legjobb indulatú kalácsai voltak. Nőttek, nőttek, de mert még a Dóda mama kalácsai sem nőhetnek az édig, megúnták a hasztalan ágaskodást és elkókkadtak, lefolytak az edények oldalán.

- Elköttek... drága tekintetes asszony.

- Hát aztán, ha elkelték? Kinek a jófenének süssek én kalácsot? A kétszínű gyermekeimnek, akik mindig az idegent pártolják? Vagy ennek a két bitagnak, akik maholnap földönfutóvá tesznek? A kártyaspiller uramnak, aki egy pincét nem tud bezárni, vagy a semmirevaló szolgálóimnak? Megmutatom én, hogy kinek!

S azzal fogja a formákat és úgy hajítja fel a plafonra, hogy csak a tört cserépdarabok repülnek vissza, a tészta ott ragad a menyezeten s megnyúlva, rovátkos, lyukacsos oszlopokban függ alá, akár az aggteleki barlang cseppköcsudái.

- Takarodjatok innen! - kiált rá az egész háznépre. - Zárjatok be minden ajtót, itt akarom várni a tarokkhóst! A kulcsos lovagot!...

Azzal feláll egy székre s meggyújtja a takarítatlan konyhalámpát. Ugy világít az a vastag kormon át, mint rőt síri mécs.

- Instálom, tám kitakarítom elébbszer! - könyörög Zsuzsa.

- Mars! Ki innen, így jó, minél nagyobb a disznóság!

A szétfőtt ételek, az összeégett torták és elfolyt likőrök a kamrából áradó perzsszaggal fullasztó gőzt gomolygatnak Dóda mama köré, aki a konyha közepén a dagasztó bakra telepedik, azon mocskosan, ahogy a tésztaaszaggatásból, tűzoltásból kikerült.

Sokáig vár, amíg lépteket hall a tornácon, bizonytalan, gyáva férfilepéseket.

- Úgy hitvány! Csak tétovázz... - sziszegi. - Nesze neked, pagát ultimó!

Kezei ökölbeszorulnak a napi munkától piszkos köténye felett.

Rá sem néz a belépőre, összeszorított szájjal, mintha fogalmazna. Válogatná a legirgalmatlanabb szavakat -

Amikor végre mégis fel kell pillantania: csinos és ügyetlen fiatalember áll előtte, vadonatúj kemény kalapban, fekete glacékesztyűben, kabátján erre az alkalomra készült sálgallér.

A légátus.

A boldogtalan ifjú próbál bemutatkozni, de mert Dóda mama ijedten rejti el gusztustalan ökleit, hát előveszi, szétnyitja a conceptust, hogy okát adja a vizitának.

És a jótékony ívről a síri világításban Dóda mamára ráköszönt a cifrabetűkkel nyomtatott püspöki üdvözet:

»Keresztyén testvéreinknek boldog, békességes és idvességes karácsonyi ünnepeket kívánunk.«